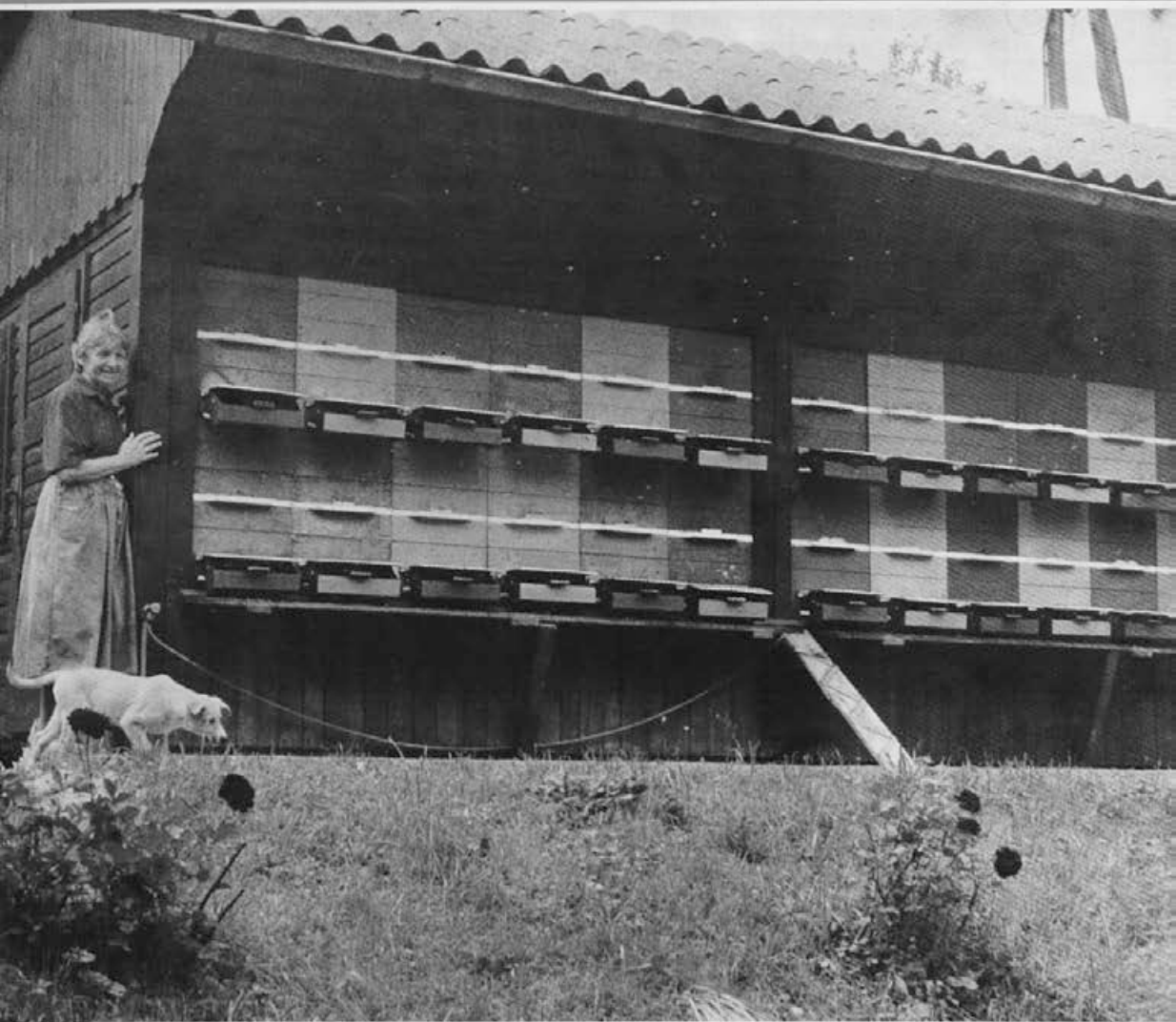

Slovenski čebelar

10

Letnik LXXXI-Leto 1989

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 10

1. oktober

letnik 91

VSEBINA

Marjan Skok: Krizni štab za zdravljenje čebel proti varrozi	281
Karel Majcen: Čebelarjeva opravila v oktobru	282
Jože Bešvir: Vizija razvoja veterinarske stroke v zdravstvenem varstvu čebel	284

BOLEZNI ČEBEL

Ludvik Klun: Razvoj toplotnega postopka uničevanja varoe	287
Metod Kranjc: Ločevanje pršice varoe od čebel s toplotnim udarom s pomočjo nizkotplotnega termičnega aparata YU-static 45/15-20 varoa stop	288
Miloš Opačić: Ravnanje z antibiotiki in njihovo shranjevanje	289
Pavle Deu: Apitol – novo zdravilo in nov način zdravljenja varooze	290
Luzio Gerig: Apistan – kaj je z dovoljenjem za promet v Švici	292
Pavle Deu: Ob prevodu članka apistan ...	293
Armin Tomašič: Postopek registracije zdravil za rabo v veterini	295
Ivan Vener: Izkušnje čebelarjev pri zdravljenju varooze v drugih republikah	296

NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA

Martin Mencej: Pravijo, da je tudi to mogoče	298
Edi Senegačnik: Samo z medom sem preživel	298
Andrej Dvoršak: Srebrna medalja za Jugovo medeno žganje	300

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Lojze Ličen: Izkoristimo sončne žarke, ki nam prihranijo denar in trud	301
--	-----

KUHajte Z NAMI

Ivan Žunko: Kuhajte z nami	303
----------------------------------	-----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Franc Levstek: Pionirji naprednega čebelarstva v Ribniški dolini – Mihail Vrbič	304
---	-----

Anton Rozman: Proslava ob 80-letnici obstoja čebelarke organizacije in 20-letnice čebelarke zveze Žalec	308
Irena Ogrin: Slovesna predstavitev načrta za izgradnjo Jugoslovanskega čebelarkega centra	309
ZČDS: Obvestilo čebelarim društvom in članom – članarina za leto 1990	311

OSMRTNICE

Slika na naslovni strani: Minka Zupančič iz Krškega – predana čebelarstvu in svojim ljubljencam – čebelicam

CONTENTS

Marjan Skok: A crisis staff for bee treatment against varroa	281
Karel Majcen: Beekeepers occupations in October	282
Jože Bešvir: A vision of veterinary branch development in sanitary protection of the bees	284

BEE DISEASES

Ludvik Klun: Development of heat proceedings for extirpating varroa	287
Metod Kranjc: Separating varroa parasites from the bees by the stroke with a help of lowheat thermal device YU-static 45/15-20 varroa stop	288
Miloš Opačić: Handling with antibiotics and theirs depositing	289
Pavle Deu: Apitol – a new medicine and a new method of varroa treatment	290
Luzio Gerig: Apistan – a question about trading permission in Switzerland	292
Pavle Deu: At translation of the article apistan	293
Armin Tomašič: Proceedings of medicine registration for the use in veterinary science	295
Ivan Vener: Beekeepers experiences with varroa treatment in other republics	296

NEWS FROM BEEKEEPING WORLD

Martin Mencej: They say that's possible too	298
Edi Senegačnik: I survive only with honey	298
Andrej Dvoršak: Silver medal for Jug's honey brand	300

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

Lojze Ličen: Let's use sun beams, wich save us money and effort	301
---	-----

LET'S COOK WITH US

Ivan Žunko: Let's cook with us	303
--------------------------------------	-----

FROM THE SOCIETY LIFE

Franc Levstek: Pioneers of a progressive beekeeping in the Valley of Ribnica – Mihail Vrbič	304
Anton Rozman: The celebration at 80-years of existence of beekeeping organisation and 20-years of beekeeping association Žalec	308
Irena Ogrin: A solemn introduction of the plan for the building of Yugoslav beekeeping centre	309

KRIZNI ŠTAB ZA ZDRAVLJENJE ČEBEL PROTI VAROOZI MARJAN SKOK

V prostorih komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bila 4. septembra 1989 tretja seja razširjenega kriznega štaba za zdravljenje čebel proti varoozi, ki jo je vodil predsednik komiteja za kmetijstvo inž. Knežević. Na sestanku naj bi se dogovorili o konkretnih operativnih nalogah zdravljenja in o zagotovitvi sredstev zanj.

Na seji smo ugotovili naslednje:

– Medex je med zadnjima sejama štaba opravil mini anketo med svojimi kooperanti glede zdravljenja z apitolom. V anketi se je 80 odstotkov vprašanih čebelarjev izreklo proti uporabi apitola. Zaradi tega se Medex odpoveduje nameravanemu uvozu apitola v tolikšni količini, kot jo je predvidel krizni štab. Uvozil bo le manjše količine tega zdravila.

– Tudi ZČDS, ki je navezala stike s svojimi člani, je zvedela, da čebelarji ne nameravajo uporabiti apitola. Proti uporabi apitola so se čebelarji izrekli predvsem zaradi visoke cene in zapletene uporabe, saj se zdravilo lahko uporablja le, ko ni več zalege in ko je zunanja temperatura vsaj 8 ur po vstavljanju zdravi v panji več kot 10 °C. Za mnoge kraje pa ni gotovo, ali bi ta pogoja sploh lahko dosegli.

– Medtem se je spremenilo tudi gledanje na zdravljenje na osnovi fluvalinata (uporaba apistana kot tipičnega zdravila na osnovi fluvalinata je namreč v nekaterih državah dovoljena).

– Ker uvoza dragega apitola ne bo, čebelarji ne bomo dobili drugega dela subvencije za zdravljenje čebel proti varoozi. Komite zato ZČDS dovoli, **da že prejeta sredstva razdeli čebelarjem in družinam za zdravljenje proti varoozi, in to glede na število zdravljenih čebeljih družin in njihovih območjih.**

Zaradi teh dejstev so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Krizni štab za zdravljenje čebel proti varoozi ostane v takšnem sestavu še vnaprej.

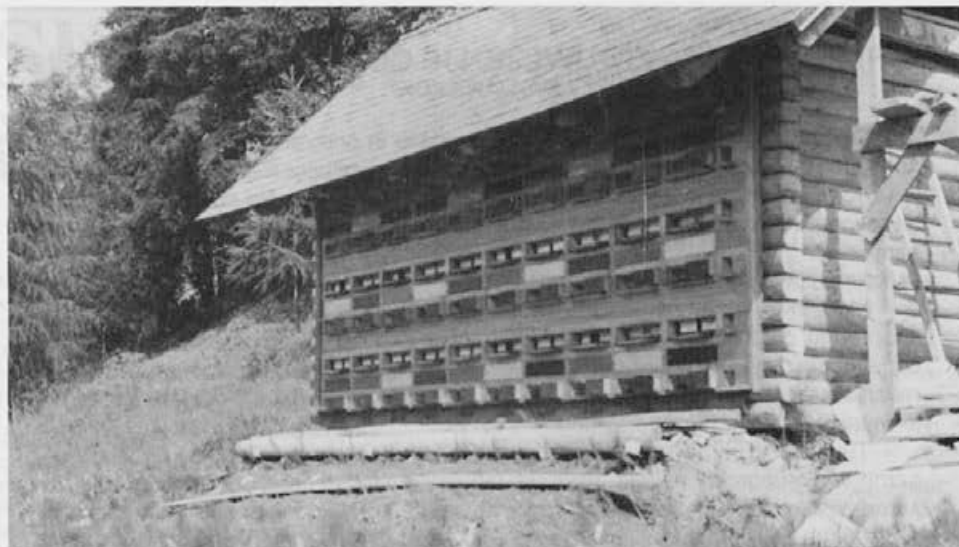
2. Krizni štab odpoveduje letošnje organizirano zdravljenje z apitolom in podpira zdravljenje na sedanji način s sredstvi, uporabljenimi do sedaj.

3. Komite za kmetijstvo je pripravljen pri ustreznih domačih inštitutih (na primer na VTOZD za veterino v Ljubljani) naročiti analize ostankov fluvalinata v vzorcih domačega medu in voska.

4. Štab podpira ZČDS pri odločitvi, da bo že prejeta sredstva razdelila vsem čebelarjem in družinam glede na število zdravljenih čebeljih družin (včlanjenih in nevčlanjenih čebelarjev). ZČDS naj zato takoj sproži postopek za spremembo pogodbe z republiškim sisom za pospeševanje pridobivanja hrane, ki je ta sredstva dal zvezi, da bi jih lahko razdelila. O načinu razdelitev sredstev za zdravljenje čebel bomo ČD obvestili s posebno okrožnico.

5. Republiška veterinarska služba bo dodatno zaposlila sedem specializiranih veterinarjev za čebelarstvo po območjih, vendar pa bodo morali za nova delovna mesta zagotoviti dodatna sredstva.

6. Zastopniki čebelarjev, organizacije, ki se ukvarjajo s čebeljimi pridelki, ZČDS in predstavniki komiteja za kmetijstvo naj pripravijo predlog pomoči, ki bo profesionalnim čebelarjem trajnejše in sistemsko pomagala iz težkega gmotnega položaja.

Čebelnjak Zvonka Koplana iz Dovjega pri Mojstrani

ČEBELARJEVA OPRAVILA V OKTOBRU

KAREL MAJCEN, VOJNIK

Čebelarjevo delo okrog čebel je končano. Zdaj opazujemo čebele le še na bradi. Posebno moramo biti pozorni na tihi rop, velikega tako ni težko opaziti. Če smo po končani paši žrelo zožili tako, da je le-to lahko stalno pod nadzorom, tudi tega ne bo.

Tudi čebelnjaku posvetimo malo pozornosti. Pospravimo in uredimo notranjost. Če je potreben popravila, je zdaj primeren čas za taka dela. Mogoče ga je potrebno pobarvati, tako da bo našemu vrtu in tudi kraju ter pokrajini v okras. Zelo žalosten je pogled na čebelnjak, ki je tudi ropotarnica. In na koncu, ko smo znotraj in zunaj čebelnjaka vse uredili, nastavimo še strup proti mišim. Najboljša so zastrupljena žitna zrna, ki jih nastavimo na takšno mesto, da do njih ne pridejo ptice.

Tudi na satje ne pozabimo. Preberimo ga – kar je še uporabnega skupaj, kar je za topljenje, pa skupaj. Čuvajmo ga pred veščami. Nekateri ga pustijo kar v medišču, da čebele pazijo nanj, kar je tudi dobro.

Ker so tako opravila okrog čebel ponehala, se čebelar lahko posveti drugim delom v zvezi s čebelami. Tako delo je kuhanje voščin. Kako jaz to delam, sem pisal že v

spomladanski številki. Tudi priprava na naslednje leto ne bo prezgodnja. Predvsem pa bi vas rad seznanil s pripravo prvovrstne medice.

Medica je stara pijača, ki so jo delala že stara slovanska in germanska plemena. Nekje sem bral, da je bila medica izvozni artikel starih Slovanov. Tudi naš znani pisatelj Franc Saleški Finžgar v svojem romanu »Pod svobodnim soncem« piše o medici, ki so jo pili stari Slovani. Torej je ta žlahtna pijača zelo stara, verjetno par tisočletij. Nekdaj so pri nas veliko delali medico, ko so čebelarili še v kranjičih in koših. Danes čebelarimo s premičnim satjem in uporabljamo točilo za pridobivanje medu iz satja, zato je priprava medice precej tonila v pozabo. Sam sem veliko medu porabil za medico, pa se mi sprva nobena ni posrečila. Šele naključje mi je pokazalo pravo pot. Medico delam vedno šele marca, in sicer zato, ker nimam kleti, ki bi imela celo zimo primerno temperaturo, da bi medica lahko vrela. Ta namreč vre 6 mesecev pri temperaturi najmanj 15 °C. Od marca naprej, ko naredim medico, pa so temperature dovolj visoke, da omogočijo vrenje.

Ropanje čebel lahko jeseni povzroči veliko škodo čebelarju

Pa preidimo k pripravi. Ko poleti jemljem med in naletim na star črn sat, ki je meden, v njem pa je še kaj cvetnega prahu, ga shranim za medico. Sam med namreč ne da dobre pijače. Ko imam tako zadostno količino starih medenih satov, začnem z delom. V plastični čeber, prostornine 120 litrov, zrežem sat za satom. Vsak sat razlomim na čim manjše kose. Tako uporabim okrog 25 satov, če je v vsakem okoli 1 kg medu. Če pa ga je več, uporabim manj satov. Na tako zdrobljeno satje nalijem vodo, segreto na 80–90 °C, in to okrog 80 l. Vse s kuhalnico dobro premešam in pustim, da se ohladi na temperaturo rok. Ko me v roke ne peče več, vse premečkam, tako da gredo vse celice narazen, morebiti kristaliziran med in cvetni prah pa zlužim. Nato vse voščine iz čebra (npr. medeni pokrovci in drugo satje, namenjeno za pretopitev) prekuham v vosek in črno vodo, ki jo dobim pri topljenju voščin, zlijem v čeber k medeni vodi. Zaradi črne vode, ki odteče pri topljenju voska, dobi medica lepo barvo in okus, saj je v njej mnogo propolisa in raznih dišav. Vse delo traja približno dva dni. Po dveh dneh v čeburu izmerim količino sladkorja v vodi. Merim s tehtnico, kakršno uporabljajo vinogradniki za določanje sladkorja v moštu. To je »Klosterneurger – merilo za mošt Babon T 15 °C«. Tehtnica mora pokazati od 24–30 °. Če želimo bolj pitno medico, mora

tehtnica pokazati 24, za polno in težjo pa 30 °. Če nam tehtnica pokaže manj od zaželenih vrednosti, dodamo med, če pa preveč, dodamo prekuhano vodo. Tako pripravljeno svežo medico pretočim v sod. V njem prej ne sme biti sadjevec, ker nam bo v tem primeru medica ciknila. Medico shranimo v popolnoma čist sod. Najboljši je pač nov sod, ki ga namenimo samo za medico. Sod lahko napolnimo skoraj do vrha, ker medica ne vre tako burno kakor mošt, ampak mirno in komaj slišno. V tako napolnjeni sod stresem zavitek vrečka, to je odbranih vinskih kvasnic. Medica začne čez nekaj dni vreti. Ker vre zelo narahlo, ni potrebna vrelna kapa, ampak sod pokrijemo z veho. Medica vre 6 mesecev. Po končanem vretju jo pustimo še 4 mesece, da se očisti, nato pa jo pretočimo v čeber, sod umijemo in medico stočimo nazaj v sod. Čez dva meseca se medica očisti do kristalne čistosti. Medica se v sodu ne pokvari, pa naj jo bo malo ali veliko. Bolj je stara, boljša je. Zdaj jo tudi lahko vsteključimo, priskrbimo si še lepe nalepke in dobili smo odličen prodajni artikel ali pijačo za pogostitev svojih prijateljev.

Še to naj omenim, da lahko kupimo tehtnico za mošt v drogeriji ali kmetijski zadrugi za majhen denar. Prav tako tudi »vrelko«.

Želim vam mnogo prijetnih trenutkov ob dobri medici.

VIZIJA RAZVOJA VETERINARSKÉ STROKE V ZDRAVSTVENEM VARSTVU ČEBEL

(Predavanje na 27. mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni, 24. 8. 1989)
dr. JOŽE BEŠVIR

Poslovna skupnost za veterinarstvo in VTOZD za veterinarstvo BF v Ljubljani sta za letošnji »Veterinarski dan« na kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni izbrali temo »Zdravstveno varstvo čebel«. Ta izbira ni bila povsem naključna, saj je bilo čebelarstvo do zdaj nekakšen pastorek v slovenski veterini, za katerega smo se do pred nekaj let veterinarji v glavnem zanimali le toliko, kolikor se temu nismo mogli izogniti kot inšpektorji pri prometu s čebelami ali pri pojavu kužnih bolezni čebel, predvsem hude gnilobe ali kake druge bolezni, ki se zatirajo po zakonu. S takim stanjem so bili vse do katastrofe, ki jih je prizadela s pojavom varoe, zadovoljni tudi čebelarji, ki so srečni, če se jim »neposvečeni« čim manj vmešavajo v njihove zadeve.

Naša družba šteje veterinarsko službo med službe posebnega družbenega pomena, s prvenstveno nalogo varovanja zdravja živali, s tem pa tudi varovanja ljudi pred zoonozami, prek zagotavljanja zdrave hrane živalskega izvora pa tudi varovanja ljudi pred zastrupitvami in ostalimi škodljivimi vplivi ob uživanju živil živalskega izvora. Veterinarska služba pa ima veliko odgovornost tudi pri varovanju okolja, saj ga živali s svojimi odpadki močno obremenjujejo. Okolje pa obremenjujejo tudi ostanki zdravil, dezinficiens in ostale kemične snovi, ki jih moderna živinoreja uporablja vse več.

Zakon o zdravstvenem varstvu živali pred kužnimi boleznimi, ki ogrožajo vso državo, šteje med živali tudi čebele, med pa uvršča med živila živalskega izvora, kar daje veterini jasno obvezo, da nudi osnovno in vso potrebno zdravstveno varstvo tudi tej panogi živinoreje.

Če želimo razpravljati o viziji razvoja veterinarske stroke v zdravstvenem varstvu čebel, moramo najprej vsaj nekoliko osvetliti trenutno stanje v čebelarstvu in delu veterine, ki se nanaša na čebelarstvo.

Pri tem moramo odgovoriti na nekatera

vprišanja, kot so:

1. trenutno stanje v čebelarstvu,
2. trenutno stanje v veterinarski stroki glede na čebelarstvo,
3. odnosi med čebelarji in veterinarsko stroko,
4. odnos družbe do čebelarstva in dela veterinarske stroke v zvezi s čebelarstvom,
5. kaj čebelarji pričakujejo od veterinarske stroke, oziroma katere so prihodnje naloge in oblike delovanja veterinarske stroke v čebelarstvu.

1. Trenutno stanje v čebelarstvu

Čebelarji so v Sloveniji, kot tudi drugod po svetu, soočeni z vse večjimi težavami. Slovensko čebelarstvo, ki je nekaj po svetu slovelo predvsem po kakovostnih maticah, ki so jih naši čebelarji izvažali skoraj po vsem svetu, se v zadnjem času ubada z najrazličnejšimi težavami. Naštetimo jih le nekaj:

Pogoji, v katerih danes čebelarji naši čebelarji, so se od nekdanih močno spremenili. Pogoji za čebelarjenje so se od nekdaj uspešnega, nezahtevnega, naravnega čebelarjenja, pogojenega z obilno pašo, razdeljeno čez vse leto, zdravim okoljem za čebele, mnogimi živimi mejami, kjer je vse leto cvetelo razno grmičevje, s pašo na travnikih, na katerih so kmetje puščali travo tako dolgo, da je odcvetela (zaradi semena za naslednje leto), ajdo kot glavno čebeljo pašo v jeseni, gozdovi z različnim cvetočim drevjem in mano, popolnoma spremenili z uvajanjem novih rastlin v obliki razširjenih monokultur in obremenjevanjem okolja z vse več strupi. Starostna struktura kmetov se je močno menjala in na kmetijah so ostali v glavnem le starejši ljudje, ki so nekoč čebelarili v svoje zadovoljstvo, danes pa morajo do pozne starosti opravljati vsa kmečka dela.

Z regulacijo potokov smo uničili močvirne predele, ki so nekoč v brezpašni dobi nudili čebelam skozi vse leto zadostno pašo, saj

so na teh močvirjih rastle razne eno- in večletne rastline. Z uporabo vse večjih količin kemičnih snovi v kmetijstvu v obliki gnojil, pesticidov, herbicidov in predvsem insekticidov pa smo pogoje za čebelarjenje v nekaterih krajih skorajda popolnoma onemogočili.

Bolezni, ki so nekoč napadale naše čebele in so spadale v klasične, dobro znane nadloge, ki jih je bilo mogoče s predpisanimi ukrepi držati na vajetih, da niso čebelarjem povzročale hujše škode, se je leta 1980 tudi v Sloveniji pridružila varooza – pravi bič božji za čebelarstvo po vsem svetu. Pomen te bolezni najbolje ponazarja dejstvo, da je bilo od njenega pojava do danes o njej v svetu in pri nas objavljenih mnogo več strokovnih in poljudnoznanstvenih del, kot o vseh ostalih problemih v čebelarstvu skupaj. Posebno težavo čebelarjem povzročajo, enako kot vsem ostalim kmetijcem in živinorejcem, vse večja cenovna neskladja, uvoz slabših, cenenih vrst medu, ki ga trgovina ponuja potrošnikom po tako nizkih cenah, da jim naši čebelarji ne morejo slediti.

Nekateri slovenski kmetijski strokovnjaki ne razumejo pomena čebelarstva pri opravljanju koristnih rastlin, čeprav v svetu o vlogi čebel pri povečani rastlinski pridelavi še kako intenzivno razpravljajo in čebelarjem celo plačujejo za dovoz čebel na večje površine, kjer pridelujejo različne žužko-cvetne rastline. Še več, pri nas se nemalokrat zgodi, da ravno kmetijci s škropljenjem ob nepravem času ali na neustrezen način kljub zakonskim določilom povzročajo masovne zastrupitve čebel.

Uvajanje monokultur na velikih površinah, ki dajejo le kratkotrajno pašo in katerim ne sledijo vmesne kulture, je povzročilo čebelarjem dodatne težave, saj te plantaže zahtevajo mnogo intenzivnejšo zaščito kot manjše površine istih kultur. Uničevanje raznih plevelov na strniščih s herbicidi ne uniči samo čebelje paše, ampak povzroča tudi pogoste zastrupitve. Varoa, ki je že sama po sebi povzročila ogromno škodo v čebelarstvu, je prinesla s seboj še kup drugih bolezni, ki stanje v čebelarstvu še dodatno slabšajo. To so le nekatere težave, s katerimi se danes srečujejo čebelarji.

Naštevali bi lahko še v nedogled.

2. Trenutno stanje v veterinarski stroki glede na čebelarstvo

V času, ko razmere v čebelarstvu zahtevajo od stroke celovite strokovne odgovore na mnoga nerazjasnjena vprašanja, je slovenska veterina ostala brez strokovnega vrha, ki bi lahko samostojno in strokovno opravljal raziskave ter odgovarjal na probleme, ki so v čebelarstvu vedno večji in številnejši. Predvsem bi bilo nujno stalno raziskovati bolezni, ki spremljajo varoo, kot na primer: plesni, virusne bolezni, vpliv varoe na hudo gnilobo, morebitne genetske spremembe zaradi kemičnih in radioaktivnih snovi, ostanki v medu in še mnogo drugega.

Od predvidenih devetih stalnih pospeševalcev – veterinarjev pri področnih veterinarskih zavodih je trenutno zaposlen le eden. Veterinarji iz zavodov sodelujejo s čebelarji na terenu bolj ali manj prostovoljno, ob vsem svojem delu, kajti nikjer ni na voljo dovolj sredstev, da bi veterinarje zaposlili samo za potrebe čebelarstva ali vsaj za redno nadziranje in zatiranje čebeljih bolezni. Tako se terenska veterina v glavnem omejuje le na zatiranje tistih kužnih bolezni, ki se zatirajo po zakonu, in na nadzor ob prometu s čebelami in čebeljimi pridelki, vse pospeševalno delo pa prepušča drugim strokam.

Tudi »podaljšana roka« veterine – pooblaščenih čebelarskih pregledniki – nimajo urejenega statusa in načina plačevanja za vse naloge, ki naj bi jih opravljali.

Stanje pa se je vendarle pričelo nekoliko popravljati, saj so republiški center za pospeševanje kmetijstva, VTOZD BF v Ljubljani, poslovna skupnost za veterinarstvo in Zveza čebelarskih društev Slovenije 15. in 16. 11. 1988 v Ljubljani organizirale dvo-dnevni seminar za čebelje bolezni, ki se ga je udeležilo 85 veterinarjev iz vse Slovenije. Na seminarju so ob obravnavi klasičnih problemov – bolezni, vzreja čebel in čebelje paše – obravnavali tudi novo, nadvse zanimivo področje – etologijo, ki se pri nas in v svetu v vse večji meri uvaja v živinoreji. RVU se v zadnjem času močno zavzema za pridobivanje denarnih sredstev za zatiranje kužnih bolezni in za ostale dejavnosti

v zvezi s čebelarstvom. Velik del aktivnosti pa poteka mimo veterinarske službe, kot npr. razdeljevanje in uporaba zdravil proti varoi, ki poteka izključno prek Medexa in čebelarških društev.

3. Odnosi med čebelarji in veterinarsko stroko

Čebelarji imajo veterinarje v glavnem za nujno potrebno zlo, čemur se niti ne smemo čuditi, saj je zato več vzrokov. Naštujemo jih le nekaj:

- Veterinarji smo sodelovali s čebelarji v glavnem ob pojavu kužnih bolezni, ki se zatirajo po zakonu. Pri tem moramo upoštevati zakonske predpise, ki pa na videz čebelarjem niso naklonjeni. Nalagajo jim namreč določena opravila, kot npr. uničevanje čebeljih družin, panjev, satovja in pribora, dodatno čiščenje in razkuževanje in podobno.
- Pri veterinarsko-sanitarnih nadzorih v prometu zahtevamo preiskave, ki lahko povzročijo prepoved prometa s čebelami, predvsem pa zahtevajo določena finančna sredstva.
- Zahtevamo tudi higiensko neoporečnost medu, predvsem na ostanke zdravil, kar v zadnjem času ob zatiranju varooze povzroča precej težav.
- Največ očitkov pa doživlja veterina zaradi finančnih obremenitev, ker pač zahteva plačilo za svoje storitve, in zaradi nezakonite uporabe oziroma prepovedi uporabe neregistriranih zdravil. Zato čebelarji pogosto raje prikrijejo ali zamolčijo pojave kužnih bolezni in jih zatirajo, kot vedo in morejo, pogosto tudi na prepovedan način z neregistriranimi in celo škodljivimi zdravili, ne glede na posledice, ki jih lahko imajo taki postopki.

4. Odnos družbe do čebelarstva in dela veterinarske stroke v zvezi s čebelarstvom

Naša družba do pred kratkim čebelarjem ni namenjala posebne pozornosti, ker v čebelarstvu tudi ni bilo posebnih problemov. Večji problemi so se pojavili šele z varoozo, ki je povzročila izredno veliko škodo. Strokovnjaki s področja kmetijstva v glavnem ne priznavajo večjega pomena čebelarstva v rastlinski pridelavi, ampak, nasprotno, s svojimi postopki, kot so npr. škropljenje koristnih rastlin in plevela ob

cvetenju, uničevanje podrasti, raznih živih mej in močvirij povzročajo čebelarstvu škodo ali vsaj težave.

Prvo neposredno družbeno pomoč so čebelarji dobili šele leta 1988, ko so prejeli delno odškodnino za čebele, odmrle zaradi varoe, in leta 1989 za delni regres zdravil za zatiranje varoe. Zadružna zveza Slovenije je zagotovila del sredstev tudi za delovanje ZČDS.

5. Kaj pričakujejo čebelarji od veterine, oziroma katere so naloge in oblike delovanja veterine v čebelarstvu?

Za organiziranost in način delovanja veterine so ZČDS, ZZS, KIS, VTOZD za veterinarstvo v Ljubljani, HP Medex iz Ljubljane in Hmezad, Čebelarška zadruga iz Žalca novembra 1987 pripravili analizo stanja čebelarstva in predloge za njegov hitrejši razvoj. V tem predlogu so zapisane tudi naloge in smernice veterinarske stroke za hitrejši razvoj čebelarstva v Sloveniji. Te so:

1. Izobraževanje

Na biotehniški fakulteti je treba ponovno ustanoviti stalno katedro z mlajšim perspektivnim profesorskim kadrom, ki bo vodil visokošolsko izobraževanje in specializacijo smeri »čebelarstvo«. Nosilci: Univerza v Ljubljani, BF VTOZD za veterinarstvo, VTOZD za biologijo, RVU.

2. Zdravstvena zaščita čebel

2.1. RVU in RKKGP morata predpisati in zagotoviti sredstva za celovit program zdravstvenega varstva čebel za vso Slovenijo. Program mora zajemati terensko in laboratorijsko diagnostiko čebeljih nalezljivih bolezni, nadzor nad prometom čebel in sanacijo bolezenskih žarišč. Nosilci: RKKGP, RVU, veterinarska inšpekcija, VTOZD za veterinarstvo in veterinarski zavodi.

2.2. RVU mora zagotoviti enotno organiziranost in vodenje pravočasnega izvajanja zdravstvenega varstva čebel na republiški ravni. Na vseh področnih veterinarskih zavodih v Sloveniji mora zagotoviti ustrezno število veterinarjev za opravljanje zdravstvene zaščite čebel in v to delo vključevati

čebelarke preglednike. Nosilci: RVU, RKKGP.

2.3. Veterinarji naj bi se dopolnilno izobraževali za zdravstveno varstvo čebel, čebelarški pregledniki pa usposabljali ter preverjali znanje za določena preventivna in pomožna dela pri zagotavljanju zdravstvenega varstva čebel. Nosilci: VTOZD za veterinarstvo in območni veterinarski zavodi.

2.4. Območni veterinarski zavodi morajo za čebelarje izvajati obvezne tečaje o epizootiološkem minimumu in za pridobivanje osnovnih znanj s področja zdravstvenega varstva čebel.

Nosilci: Območni veterinarski zavodi.

2.5. Potrebno je raziskovati učinke zdravil na čebele in čebelje pridelke, pravilno uporabo zdravil za zatiranje čebeljih bolezni in določiti najbolj primerna zdravilna sredstva za zatiranje čebeljih bolezni. Nosilec: VTOZD za veterinarstvo, posebna raziskovalna skupnost.

3. Pospeševalna in raziskovalna dejavnost

Pospeševalne naloge na terenu bi morale poleg specializiranih pospeševalcev obeh OZD, ki se v Sloveniji ukvarjata s prometom čebeljih pridelkov, opravljati tudi pospeševalci pri kmetijskih zadrugah v Sloveniji in specializirani veterinarji, za kar bi jih bilo treba dodatno usposobiti. Nosilci:

Medex, Hmezad, ZSS in območni veterinarski zavodi.

Razen teh predlogov, ki se delno ali v celoti nanašajo na veterino, so podani predlogi tudi za druge organizacije ali ustanove. Le če bomo uspeli opraviti navedene naloge v celoti ali vsaj pretežno, med čebelarji ne bomo več samo tisti, ki od njih nekaj zahtevajo, ampak jim bomo tudi nekaj nudili. S tem si bo veterina pri čebelarjih pridobila potrebno zaupanje in jim pomagala pri ponovni oživitvi čebelarstva, ki so ga varo in drugi neugodni dejavniki skorajda uničili. Pomagala pa jim bo tudi, da bodo še naprej skrbeli za obilnejše in kakovostnejše pridelke v rastlinski pridelavi, predvsem v sadjarstvu, pri krmnih rastlinah in oljaricah. Tako bodo lahko pridelali več zdravega medu in ostalih čebeljih pridelkov za domači trg in za izvoz. S tem bi prenehala tudi večna nasprotja med čebelarji in veterinarji, pri čebelarjih pa bi si znova pridobili tudi močno omajano zaupanje. Pri teh prizadevanjih pa spet ne smemo iti v drugo skrajnost in zanemariti predpisov naše stroke v zvezi s preprečevanjem kužnih bolezni in zoonoz, predvsem varovanja zdravja ljudi z zagotavljanjem neškodljivih in kakovostnih živil živalskega izvora in varovanja okolja.

RAZVOJ TOPLOTNEGA POSTOPKA UNIČEVANJA VAROE

LUDVIK KLUN

Postopek uničevanja zajedavca varoe s povišano temperaturo so pred dobrimi petnajstimi leti patentirali Japonci. Čebele z varoo so za 5–6 minut izpostavili temperaturi 42 °C. Kasneje so postopek izpopolnjevali predvsem v SZ, o čemer smo obširno poročali v prvi številki Slovenskega čebelarja, posvečeni varoi (SČ 2/80). Da bi dosegli zadovoljiv učinek, so temperaturo zvišali na 46–48 °C in čas izpostavljenosti podaljšali na 15 minut. V takih pogojih je bil pri pravilno zgrajenih toplotnih omarah (kometerah) in ustreznih škatlah (kasetah), v katere poberejo čebele iz panja in jih vstavijo v

omare, osip zajedavcev od 95 do 100-odstoten.

Žal pa je tak način uničevanja zajedavcev zelo negospodaren. Delo opravljajo običajno trije delavci v času, ko čebele ne izletavajo, to je pozno jeseni, ko je temperatura zunanjega zraka od 6 do 8 °C. S posebnimi sesalniki si pomagajo, da čebele v celoti poberejo iz panja. En delavec čebele pobira in stresa v škatlo, drugi lepi številke panjev na škatle in jih odnaša do toplotne omare, tretji pa skrbi za pravilno temperaturo zraka in pretresa škatle, da se čebele v njih ne zgručajo in ne vzpostavijo

svojega načina ventilacije oziroma regulacije temperature.

Pri pravilno grajenih toplotnih omarah in škatlah zadostuje samo jesensko uničevanje varoe s toploto brez kakršnihkoli drugih posegov (Baskalov, 1984). Spomladi toplotni postopek ni priporočljiv, ker pri omejenih temperaturi razvoj čebelje družine zastane skoraj za mesec dni. V organizmu čebel namreč nastanejo določene fiziološke spremembe (Solovljeva, 1983), ki vplivajo na razvoj.

Da bi postopek lahko uporabili tudi v času, ko so temperature višje kot 6 °C, so začeli pobirati čebele iz panjev ponoči pri električnih svetilkah in tako na primer od polnoči do jutra obdelali 8 do 10 čebeljih družin (Belokur, 1984).

Postopek uničevanja varoe s toploto je spodbudil raziskovalce v več čebelarskih inštitutih, predvsem zato, ker zajedavci ne postanejo odporni na toploto, kot imamo primer pri kemijskih pripravkih (akaricidih). Tako naj bi bil toplotni postopek nekakšna perspektivna rezerva v boju z varoo (Vesely, 1983).

Osnovni cilj večine raziskovalcev je bil obdelava čebel v panju, toda čebele so na satju »doma« in lahko odločilno vplivajo na razporeditev toplote v panju (celo v škatlah zunaj panja jih morajo pretresati, da jim preprečijo uravnavanje temperature). Zato so poskusili tako, da so odvezli sate s čebelami in jih dali v nekakšno ogreto »točilo«, v katerem so vrteli koš s čebelami na satih. Sati so delovali kot nekakšne

lopatke, ki so v »točilu« mešale topel zrak.

Koš »točila« so vrteli s 25 do 30 obrati na minuto. Sati se pri tem rahlo zmeščajo, postopek pa traja 12 do 15 minut (Rubcov, 1983).

Postopek uničevanja varoe s toploto se preizkušali tudi v čebelarskem inštitutu v Liptovskem Hradku (Mačička, 1984). Zrak, segret na 48 °C, so dovajali skozi žrelo panja. Nad sati je izhajal zrak, katerega temperatura je bila 44 °C. Čebele so v plodišču z zalego same uravnemale temperaturo. Zato so tu izmerili le rahlo povišanje temperature (36 – 37 °C), kar pa je seveda premalo, da bi zajedavci odpadli s čebel ob zalegi. Prav tu pa je zajedavec največ, zato problema niso uspeli rešiti.

Problem je poskušal rešiti Timkov (1988), tako da je sate v panju razmaknil za 5 cm in več. S tem je nastal boljši pretok vročega zraka, hkrati pa se je zmanjšal vpliv čebel na temperaturo. Uporabil je zaprt sistem ogrevanja. Zrak iz notranjosti panja izsesa skozi žrelo, ga ogreje na ustrezno temperaturo in nato dovaja nad sate v panju. Pri temperaturi 47 do 48 °C traja postopek 12 minut, pri 45 °C pa 25 minut. Žal, avtor ne navaja podatkov o učinkovitosti postopka (oziroma osipa zajedavcev v odstotkih), kar je za ovrednotenje bistveno.

Po tem zelo skrajšanem opisu uničevanja varoe s toploto lahko tovariša Kranjca pohvalimo že zato, ker se je lotil problema, ki ga doslej niso še nikjer zadovoljivo rešili, če pa je pri tem uspel, pa še toliko bolj.

LOČEVANJE PRŠICE VAROE JACOBSONI OD ČEBEL S TOPLOTNIM UDAROM S POMOČJO NIZKOTOPLOTNEGA TERMIČNEGA APARATA: YU – STARIC 45/15 – 20 VAROA STOP

METOD KRANJC – Kobarid

S pojavom varoe v mojem čebelnjaku in ob zagotovitvi strokovnjakov, da je treba za njeno uničevanje uporabljati vedno nove strupe, če hočemo v prihodnje uspešno čebelariti, sem bil pred zelo pomembno odločitvijo: ali uporabljati vedno nove in močnejše doze strupov in kislin za uspešno čebelarjenje in pridelavo oporečnih pridel-

kov ali pa se neposredno spopasti s pršico in jo uničevati na biološki način (izrezovanje trotovine in podobno), pri čemer so čebelji pridelki neoporečni. Ko sem izrezoval trotovino, sem ugotovil, da mi družine propadajo zaradi apnenčaste zalege. Nato sem poskusil uničevati varoo s pomočjo trotovine. Ob prvih skromnih uspehih in spoznanju,

da lahko zaviram razvoj varoj, sem se odločil, da bom svojo teorijo uničevanja pršice izpopolnjeval vse dotlej, dokler bo še katera družina čebel v čebelnjaku sposobna prenesti poizkuse s toploto brez vsakršnih kemoterapevtskih preparatov.

Zaradi varooe pa tudi zaradi premočne ali nepravilne uporabe toplote mi je propadlo vseh deset družin. Vedno znova sem pobiral roje, če so bili, ali delal narejence, pri tem pa upal, da jih bom več naredil, kot mi bo varoa uničila. Bili so trenutki, ko sem skoraj obupal. Moji najbližji in nekateri prijatelji so me spodbujali, da sem nadaljeval in spoznal, da se varoo tudi s toploto težko uničuje.

Ob svojem delu sem se dokopal do zelo važnega spoznanja o vedenju (obnašanju) ali instinktivni reakciji pršice. Varoa jacobsoni reagira na toploto popolnoma drugače od čebel, čeprav vemo, da se vsi biološki razvojni in še kateri drugi ciklusi neverjetno usklajujejo s čebeljimi.

Ob spoznanju, da se pršica in čebela razlikujeta in instinktivno ločita pri toplotnem udaru, sem začel to instinktivno vedenje izkoriščati v svoj prid.

Ob toplotnem udaru se pršica instinktivno loči od čebele in se pomika proti dnu panja – na vstavljeni lovilec (namaščen papir, pokrit z mrežo ali tovarniško narejen vložek – lovilec kofil), čebela pa se instinktivno pomika navzgor v toplejše plasti, kar je zanjo lahko pogubno. Zato mora biti čebelar pri uporabi termičnega aparata pazljiv, da s preveliko toploto ne uniči tudi čebel.

Tako sem počasi razvil posebno tehnolo-

gijo čebelarjenja in poseben termični aparat, s katerim sprožim instinkt po samoohranitvi. Varoa zapusti čebelo. Poleg temperature 45 °C, ki uničuje pršico, je zanjo pogubno predvsem dejstvo, da se v želji po samoohranitvi instinktivno preusmeri navzdol, tu pa se ulovi na vstavljeni vložek na dnu panja. Tako samo z instinktivnim ločevanjem pršice od čebel s pomočjo termičnega aparata ohranjam zdrave čebele.

Termični aparat YU – STARIC 45/15 – 20 VAROA STOP je bil razstavljen na sejmu obrtnikov v Celju, ki je bil od 8. do 17. septembra. Tu ste ga lahko kupili, sprejemali pa so tudi naročila. Nakup pa je mogoč tudi pri izdelovalcu Karlu Švari, Na Čuklje, Vrtojba 56, Nova Gorica, tel.: (065) 31-756.

Ob tej priložnosti bi se rad javno zahvalil za pomoč pri izdelavi prototipa termičnega aparata DO ETA Cerkno, predvsem pa Vladimirju Jugu v razvojnem oddelku te DO za izredno tenkočutnost in pripravljenost za pomoč, Alojzu Čuferju iz Šempetra pri Novi Gorici za prilagodljivost tehničnim potrebam termičnega aparata in hitro vgrajevanje potrebnih izboljšav; obrtniku Karlu Švari iz Vrtojbe, ki je bil pripravljen sprejeti finančno in poslovno tveganje in je s tem pomagal spraviti v serijsko proizvodnjo termični aparat za uničevanje Varoo jacobsoni. Tako je čebelarjem pomagal, da pridujemo neoporečne čebelje pridelke.

Navodila za uporabo termičnega aparata bodo priložena vsakemu aparatu. Inovacijo so priznali tudi pristojni organi.

RAVNANJE Z ANTIBIOTIKI IN NJIHOVO SHRANJEVANJE

MILOŠ OPAČIĆ, dipl. vet.

Antibiotiki običajno pod vplivom svetlobe ali toplote razpadejo. Oksitetraciklina in fumagilina ne smemo topiti v vroči ali celo vreli vodi niti v vročem sladkornem sirupu, ker bi postala neuporabna. Raztopina, v kateri bomo raztopili ta dva antibiotika, mora biti ohlajena ali pa vsaj mlačna. Ker sončna svetlova antibiotike razgrajuje, jih čebelam ne smemo dodajati v steklenih posodah, izpostavljenih sončni svetlobi,

npr. v Bordmanovih krmilnikih ali v steklenih posodah, ki nad notranjim pokrovom niso zaščitene proti soncu.

Oksitetraciklima in fumagilina prav tako ne smemo uporabljati po poteku roka uporabe, ki je naveden na embalaži. Hraniti ju moramo v neprodušno zaprti posodi (zaradi vlage v hladilniku ali zamrzovalni skrinji), ne smemo pa ju izpostavljati dnevni svetlobi ali toploti.

Da bi bilo njuno delovanje kar najbolj učinkovito, ju dodajamo samo v predpisanih dozah. Doze, ki so manjše od predpisanih, slabše ščitijo čebele, višje doze pa lahko poškodujejo čebele ali čebeljo zalego. **Pomembno navodilo:** antibiotika (oksitetraciklin in fumagilin) moramo popolnoma prenehati dodajati vsaj tri tedne pred glavno pašo, da se njuni ostanki ne bi pojavili v medu.

Oksitetraciklin

Na oksitetraciklin sta občutljivi obe vrsti bakterij povzročiteljic, in sicer tako evropske kot ameriške gnilobe čebelje zalege. To zdravilo sicer bakterij ne ubije, zato pa zadrži njihov nadaljnji razvoj (razmnoževanje), ko ga s pomočjo krme dodamo v zalego.

Eno od oblik tega antibiotika prodajajo pod trgovskim imenom terramycin. Navodila za uporabo so podobna kot pri prašku terramycin animal formula-25, ki je topen v vodi. Vsebuje 25 g aktivne substance. Uporabljamo lahko tudi druge načine in koncentracije, vendar pa moramo v tem primeru dozo antibiotika ustrezno spremeniti.

Najprimernejši način uporabe je, da 1 dcl oksitetraciklina-25 v prašku zmešamo s

petimi deli sladkorja v prahu. Štiristogramski zavitek oksitetraciklima potemtakem zmešamo z 2 kg sladkorja v prahu, kar zadošča za okrog 80–100 čebeljih družin. Na čebeljo družino dodajamo po 30 ml (dve veliki žlici) mešanice, in sicer na vogale nosilcev satja, da ne bi prišla v neposreden stik z odkrito zalego, ki bi zaradi tega lahko odmrla. Prašek dodajamo čebeljim družinam na 10 do 14 dni, vse do treh tednov pred začetkom paše.

Oksitetraciklin lahko dodajamo tudi s pomočjo sladkornega sirupa v razmerju 5 ml (ena mala žlička) terramycina (animal formula-25) na 4,5 l sirupa. En zavitek (400 g) terramycina zadošča za 450 l sladkornega sirupa.

Oksitetraciklin v raztopini sčasoma razpade in tako izgubi svojo učinkovitost. Zdravilni sirup moramo zaradi tega takoj dodati čebelah, le-te pa naj bi ga porabile v enem tednu. Pri spomladanskem zdravljenju pa moramo dosledno uporabljati le mešanice v obliki prahu.

Vir: Pčelar št. 5/89, str. 151
Prevedla: Irena Ogrin

APITOL – NOVO ZDRAVILO IN NOV NAČIN ZDRAVLJENJA VAROOZE

dipl. vet. Pavle Deu
Tehnični servis CIBA-GEIGY

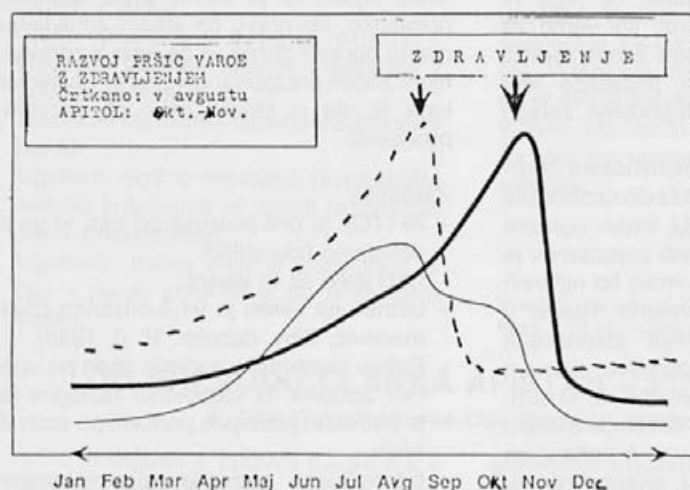
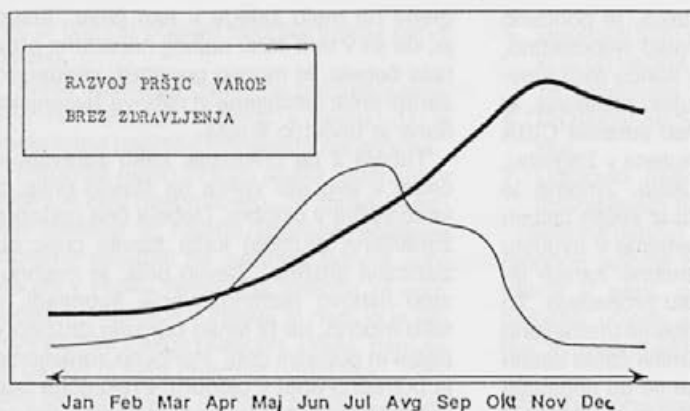
V zadnjem času smo o zdravilu APITOL v naših časopisih precej pisali. Predvsem gre za poročila o rezultatih poskusov na veterinarski fakulteti v Zagrebu, ki je zadnja tri leta preverjala APITOL v naših klimatskih pogojih.

APITOL je od novembra 1988 registriran za uporabo v Jugoslaviji, kakor v večini zahodnoevropskih držav. Od septembra letos bo APITOL dostopen tudi našim čebelarjem.

Učinkovina v tem zdravilu je cimiazolhidroklorid, ki ga uporabljamo izključno za zdravljenje varooze, nikakor pa ne v poljedelstvu in sadjarstvu, kot je bilo z vsemi do sedaj znanimi sredstvi proti varoozi. S tem je izključena kakršnakoli manipulacija raznih špekulantov, ki bi »po domače« proi-

zvajali zdravilo, poleg tega pa je izredno važno, da čebele ne morejo priti v stik z zdravilom na polju ali v sadovnjaku. Tu namreč lahko pridejo čebele v stik z minimalnimi količinami učinkovine, kar pa zadoštuje za razvoj odpornosti (rezistentnosti) pršic na zdravilo.

Način delovanja apitola je drugačen od vseh doslej uporabljenih sredstev, ki vsa po vrsti delujejo le kontaktno. APITOL je sistemik, to se pravi, da deluje prek hemolimfe čebel. Čebela mora zdravilo vzeti, kar pa ni težko, saj je nosilec substance običajni sladkor, ki ga čebela seveda zelo rada poje. Pršica varoa pride v stik z zdravilom pri sesanju njene hemolimfe. Pršica takoj pogine.

LEGENDA :

- Razvoj pršic po zdravljenju v oktobru
- - - Razvoj pršic po zdravljenju v avgustu.
- žebelja zalega

V uporabi sta dva načina vstavljanja zdravila. Po enem načinu damo zdravilo v sladkorno pogačo ali v sirup. Po drugem pa čebele v panju poškrpimo s posebno brizgalko. Ta način lahko uporabljamo tudi pri nas, medtem ko bomo dovoljenje za prvi način pridobili prihodnje leto, ko bodo končani vsi preizkusi. Kateri način je boljši, je težko reči, dejstvo pa je, da se v svetu uporabljata oba načina hkrati.

Način uporabe z brizgalko (tako imenovana topikalna aplikacija) je zelo enostaven. Z navadno brizgalko za injekcije ali s

posebno brizgalko, kakršno priporoča proizvajalec, poškrpimo čebele s pol decilitra zdravila v onih ulicah, ki jih zaseda gruča. Zaradi nagona čiščenja se čebele nato medsebojno čistijo (ližejo) in zdravilo pride v njihove želodčke. Sladkano zdravilo to le še pospešuje. Vemo pa tudi, da si čebele hrano med seboj izmenjujejo in tako pride do enakomerne razdelitve zdravila med vse čebele.

Zdravimo jeseni, ko ni zalege in ko se čebele pripravljajo na zimo. Ob pravilnem postopanju, se pravi, če postopamo natan-

čno po navodilih proizvajalca, je ponovno zdravljenje prihodnje pomlad nepotrebno, prav tako tudi poletno ob koncu avgustovske paše. To trditev potrjujejo raziskave, ki sta jih opravila proizvajalec zdravila CIBA GEIGY in veterinarska fakulteta v Zagrebu, ki je to zdravilo preizkušala. Zmotna je trditev naših čebelarjev, ki iz svojih lastnih izkušenj trdijo, da je zdravljenje v avgustu najvažnejše, ker sicer družine zaradi izredno številnih pršic kmalu propadejo. To je le delno res, saj je to mišljenje utemeljeno le v primeru, ko je ob zazimivki čebel ostalo v panju preveč pršic. Le-te se od spomladi naprej tako hitro množijo, da je čebelar prisiljen zdraviti že avgusta, če tega ni počel že prej, in to večkrat, saj vemo za primere, ko so čebele med letom zdravili tudi dvajsetkrat. Kakšne posledice ima lahko to za čebele, čebelje pridelke, zalego itd., si lahko zamislimo.

Če zazimimo čebele z minimalnim številom pršic, se le-te poleti ne bodo razmnožile v takšnem obsegu, da bi lahko ogrozile družino. Čim manjše število zajedavcev je ob zazimivki v panju, tem manj bo njihovih potomcev spomladi in obratno. Ravno v tem je bistvo natančnega jesenskega zdravljenja. Seveda je razumljivo, da nam račune lahko pomeša okužba iz sosednjega močno okuženega čebelnjaka. Zato se že dalj časa resno govori o sočasnem zdravljenju **vseh** družin z enakim zdravilom.

V tabeli 1 je nazorno prikazano, da je konec oktobra in novembra število pršic največje, in sicer absolutno in relativno,

glede na malo zalege v tem času. Jasno je, da so v tem času najbolj napadane prav tiste čebele, ki morajo prezimiti, vendar so zaradi pršic oslabiljene in njihova življenjska doba je občutno krajša.

Tabela 2 pa prikazuje, kako zdravljenje čebel v avgustu vpliva na število pršic in kako vpliva v oktobru. Debela črta (oktobra zdravljene družine) kaže število pršic ob zazimivki družine. Število pršic je majhno, zato njihovo razmnoževanje spomladi ni tako močno, da bi lahko ogrozilo družino v pašni in popašni dobi. Ponovno zdravljenje je potrebno spet v oktobru. Prekinjena črta (zdravljenje avgusta) nazorno kaže, kaj se lahko zgodi, če je število pršic spomladi previsoko, se pravi, če jeseni zdravljenja nismo opravili dobro ali če smo z zdravljenjem začeli prezgodaj (avgust!). Posledica tega je, da je število pršic ob zazimivki previsoko.

Zaključek

- APITOL je prvi sistemik pri nas, ki ga je dovoljeno uporabljati.
- Uporablja se le jeseni.
- Učinek na varoo je 94,3-odstoten (Sulimanović, Slov. čebelar, št. 2, 1989).
- Pršice odpadejo v sedmih dneh po uporabi zdravila. Iz varnostnih razlogov pa je potrebno postopek ponoviti po sedmih dneh.
- Nestrokovno ravnanje oziroma nespoštovanje navodil je lahko za družino usodno.

APISTAN – KAJ JE Z DOVOLJENJEM ZA PROMET (REGISTRACIJO) V ŠVICI LUZIO GERIG, LIEBEFELD

V Švici je pravkar v postopku uradna zahteva za registracijo zdravila APISTAN (Sandoz). Ob preverjanju tega zdravila pa so nam ostala nerazjasnjena tri vprašanja:

- kako dolgo je treba pustiti trak apistana v panju,
- kakšne količine ostankov aktivne substance se nabirajo v panju in
- kako vplivajo ostanki substance v vosku

na zalego.

Osnovni način zdravljenja varooze z apistanom naj bi bil v tem, da ob koncu zadnje paše, to je ob koncu poletja, za več tednov vstavimo v panj trakove ali ploščice apistana. Fluvalinat, ki je vgrajen v plastične trakove, naj bi čebele raznesle po panju z dotikom. Izglede varoo naj bi bile sproti uničene. Ponovno jesensko zdravljenje pa

naj bi bilo ob pravilni uporabi trakov nepotrebno.

Naše raziskave danes ne potrjujejo splošno razširjenega mnenja v svetu, da je vsakoletna uporaba fluvalinata nenevarna.

Rezultati naših in tujih analiz ostankov v vosku si zelo nasprotujejo. Že zaradi kemijske sestave in načina uporabe apistana moramo računati na ostanke aktivne substance v vosku. Analitična metoda za ugotavljanje ostankov v vosku, ki nam jo je dal proizvajalec trakov (Zoecon, USA), nam še do danes ni dala pravih ugotovitev. Zato smo bili na našem inštitutu prisiljeni razviti lastno zanesljivo metodo ugotavljanja ostankov v vosku.

Katera vprašanja je treba še razjasniti?

1. Ugotoviti ostanke aktivne substance z novo (našo) metodo.
2. Raziskati razdelitev aktivne substance v panju.
3. Ugotoviti možno kopičenje (kumulacijo) aktivne substance ali njenih razgradnih delov (metabolitov).
4. Ugotoviti, koliko aktivne substance je bilo v panju porabljene po enkratnem vnosu.

5. Ugotoviti tisto količino ostankov v vosku, ki bi po večkratni uporabi apistana lahko že škodovala zalegi.

6. Raziskati možnosti dekontaminacije voska.

7. Ugotoviti neškodljivi način odstranitve uporabljenih trakov.

Šele na osnovi rezultatov teh raziskav bo mogoče določiti časovno dolžino vstavitve trakov v panj, da bo tako dosežen kar najboljši učinek in najnižje količine ostankov aktivne substance v panju.

Zaključek prevajalca:

Glede na nerazčiščena vprašanja okoli uporabe trakov APISTAN bi bila izdaja dovoljenja za uporabo neodgovorno dejanje. V tem letu še ne moremo pričakovati, da bi APISTAN dobil dovoljenje za uporabo v Švici. Do takrat pa so našim čebelarjem na voljo povsem uporabni načini zdravljenja varooze.

Prevedel dipl. vet. Pavle Deu,
Tehnični servis CIBA-GEIGY

Prevod članka iz Schweizerische Bienen-Zeitung, 112 (5), 1989.

OB PREVODU ČLANKA APISTAN – FLUVALINAT

P. DEU (Tehnični servis Ciba Geigy), A. TOMAŠIČ

Veliko je dejstev o uporabi fluvalinata v zdravljenju čebel, okuženih z varoo, ki so še neznana, hkrati pa je veliko dejstev o isti substanci, ki so sicer znana, vendar zaradi objektivnih in še pogosteje subjektivnih razlogov zamolčana. Veliki up čebelarjev piretroid fluvalinat, ki prihaja na tržišče pod različnimi trgovskimi imeni, je res lahko čudežno zdravilo ali pa »vražja reč«.

Znano je, da snov močno učinkuje na pršice, da jo uporabljamo kot sredstvo za zaščito rastlin pred njimi in da zelo dobro učinkuje na Varoo jacobsoni. Ta dejstva veliki večini naših čebelarjev zadostujejo, da za zdravljenje uporabljajo fluvalinat in kritizirajo veterinarsko službo, zakaj zavlačuje z dovoljenjem – registracijo tega »čudežnega« zdravila. Ne zavedajo se, da ima veterinarska stroka ob izdaji dovoljenja pri nas in v svetu veliko odgovornost, saj je ob vsaki uporabi novega zdravila treba z

gotovostjo odgovoriti na celo vrsto vprašanj. Zdravilo, ki ni bilo do kraja raziskano, lahko skriva v sebi nevarnosti za čebele, za druge živali, za varstvo človekovega okolja in nenazadnje tudi za človeka samega. Zato je za izdajo dovoljenja za uporabo nekega zdravila osnovno pravilo, da mora biti le-to registrirano in v uporabi v deželi, kjer je nastalo oziroma kjer ga proizvajajo, saj se na ta način druge države, predvsem revnejše, ubranijo, da so poskusni zajci za bogati razviti svet. Fluvalinat je doslej registriran za zdravljenje varooze le v Španiji, Portugalski in Belgiji, medtem ko je postopek registracije v Švici, ki je »domovina« fluvalinata, šele v teku in bo za uporabo dovoljen šele, ko bodo razčiščena vsa varnostna vprašanja. Zanimivo je dejstvo, da proizvajalec v Švici prodaja sredstvo, izdelano na osnovi fluvalinata, le v inozemstvu in ta proizvod so ponudili tudi Jugoslaviji.

Nesporno dejstvo je, da je fluvalinat zelo učinkovit na varoo, ostane pa cel kup vprašanj, ki jih morajo rešiti pred začetkom množične uporabe sredstev na osnovi fluvalinata. Nekatera od njih so:

1. Kakšno je delovanje fluvalinata na čebele in zalego pri dolgotrajni uporabi, ali povzroča kake dedne spremembe čebel, ki bi bile cele bolj škodljive od varooze?

2. Kako je z ostanki zdravila v medu, vosku in drugih čebeljih pridelkih, koliko jih je, kako se v njih kopičijo, koliko jih ostane v pridelkih in kakšni so učinki razkrojkov (metabolitov) teh ostankov?

Govori se, da ostankov fluvalinata ni, vendar lahko rečemo le, da mora to vprašanje rešiti analitska kemija, s pomočjo katere lahko vedno bolj natančno ugotavljamo ostanke učinkovin.

Še ni dolgo tega, ko smo s težavo ugotavljali tisočinke grama (miligrame) ostankov, danes pa že ugotavljamo milijardinke grama (nanogrami). Dokaz za to je ugotavljanje nanogramov aloklora, ki je onesnažil pitno vodo na Ptujskem polju.

In kaj bomo lahko ugotavljali jutri?

3. Kako lahko učinkujejo ostanki fluvalinata v medu in čebeljih izdelkih, ki so živilo za ljudi, predvsem za otroke, bolnike in ostarele, ki so najpogostejši porabniki teh izdelkov. Spomnimo se številnih zdravil, ki so že bila dovoljena, pa so se pri njihovi dolgotrajnejši uporabi pojavili stranski učin-

ki. Dober in grozovit primer za to je pojav takoimenovanih talidomidnih otrok – otrok težkih invalidov, ki so to postali, ker so njihove matere jemale zdravilo talidomid.

4. Poseben problem pa je naša »kuhinjsko – kopalniška« tehnologija proizvodnje letvic s fluvalinatom. Je kdo od proizvajalcev pomislil na kontrolo vsebnosti aktivne snovi v letvici? Jo je preveč ali premalo glede na kakovost in vrsto lesa, stopnjo njegove izsušenosti in možnosti vpivanja snovi? Je kdo pomislil, kaj narediti z ostankom sredstva, ki ga les ni vsrkal? Ga spustimo v kanalizacijo, od koder bo prišel v vodotoke in deloval na ribe in druge živali v vodi? In kaj z izrabljenimi letvicami?

Dobro bi bilo vedeti, ali naši čebelarji brez strahu dovolijo svojim otrokom, nosečim ženam in hčeram, da uživajo izdelke iz panjev, v katerih so uporabljali fluvalinat. Če dovolijo, je njihova lahkomišelnost ogromna, če pa ne dovolijo, je njihova pokvarjenost še večja, saj naj bi bil osnovni kriterij za užitenost ali neužitenost nekega živila: »Česar ne bi jedel sam, ne daj jesti drugim.«

Mogoče je tole razmišljanje povsem odveč, ker stranskih in škodljivih učinkov fluvalinata ni. Pustimo, da to dokaže znatnost. Do takrat pa je bolje, da pomre na desetine panjev čebel, kakor da se rodi en sam invalidni otrok, ali da fluvalinat pri enem samem človeku povzroči raka.

PRIPIS UREDNIŠTVA

Da bi pojasnili nekatera vprašanja, zastavljena v gornjem članku, smo čebelarje dolžni obvestiti, da so odgovori na večino vprašanj, ki so jih dale zadnje raziskave fluvalinata v svetu in pri nas že znani.

Letos je tudi pri nas potekala zelo široka raziskava v okviru Veterinarske fakultete v Zagrebu. O tem so nas obvestili na Veterinarski upravi SR Slovenije, posredoval pa nam jo je dr. Tomašič. »Raziskave uporabe fluvalinata za zatiranje varooze so že skoraj zaključene. Rezultati raziskav so pokazali, da so učinki na varoozo zelo dobri, to pa pomeni, da je smrtnost varoj izredno velika.

Ugotovili so tudi, da puščajo ploščice v

čebeljih pridelkih minimalne ostanke, ki so daleč pod mejami dovoljenih količin za prehrabene izdelke. Ko so družine škropili z raztopino fluvalinata, pa so ugotovili, da je ostankov desetkrat toliko kot pri uporabi ploščic, zato ta način uporabe fluvalinata ne bo dovoljen.

Na osnovi teh raziskav bodo že novembra poslali pristojni zvezni komisiji za registracijo zdravil ustrezen predlog za registracijo sredstva na osnovi fluvalinata za zatiranje varooze. Pričakujemo lahko, da bo novo zdravilo registrirano že prihodnjo pomlad. O nadaljnji akciji organiziranega zatiranja varooze z novim sredstvom, ki nam

zaradi neregistriranega novega zdravila ni uspela v letu 1989, pa se bomo dogovorili s čebelarско organizacijo. Še vedno želimo, da bi čebele proti varoozi zdravili istočasno in enotno vsi čebelarji v Sloveniji, je dejal dr. Tomašič.

Na RKKGP SR Slovenije pa so se tudi dogovorili, da bodo namenska sredstva za zatiranje varooze za leto 1989 razdelili čebelarjem prek čebelarskih društev, in sicer glede na število zazimljenih družin.

Urednik

POSTOPEK REGISTRACIJE ZDRAVIL ZA RABO V VETERINI

A. TOMAŠIČ*

Povod za to pisanje so ugovori in vprašanja čebelarjev, zakaj odgovorni organi ne registrirajo fluvalinata kot sredstva za zdravljenje varooze. Prevladuje mnenje, da za pridobitev dovoljenja zadostujejo le papir, žig in podpis.

Postopek registracije zdravil za rabo v humani in veterinarski medicini je dolgotrajen in zapleten. Pri tem ne gre za birokratsko izživiljanje, temveč za zaščito življenj in zdravja ljudi in živali. Znanost odkrije letno več stotisoč različnih aktivnih substanc, ki imajo zdravilne učinke, od teh pa le dve ali tri dobijo dovoljenje za promet kot zdravilo. Zakaj? Zelo veliko je snovi, ki imajo, poleg glavnega, tudi stranske učinke, ki pogosto presegajo zdravilnega. Zato je treba vsako novo odkrito substanco preiskati, sprva na njene zdravilne učinke, nato na stranske, kot so strupenost (toksičnost) za ljudi in živali, možnost povzročanja raka (kancerogenost), vpliv na dedne lastnosti (mutagenost), vpliv na plod med nosečnostjo (embriotoksičnost), razporeditev substance v telesu, njeno izločanje in presnovo, kakšni so razkrojki in kakšen je njihov učinek v telesu, kako se razporeja v posameznih delih telesa, kako se izloča in podobno. Vse te preiskave sodijo v skupino tako imenovanih predkliničnih preiskav, ki jih opravijo bodisi v laboratorijih proizvajalca bodisi nevtralne znanstvene ustanove. Če so rezultati predkliničnih raziskav na laboratorijskih živalih ustrezni, začne proizvajalec s poskusi za formulacijo sredstva, ki vsebuje določeno aktivno snov. Tehnološki poskusi potekajo v laboratorijih proizvajalca, obsegajo pa vrsto topil ali emulgatorjev oziroma obliko sredstva, ker je od vrste topila odvisno tudi delovanje substance. Ni vseeno, ali je sredstvo namenjeno za zaš-

čito rastlin ali za zaščito zdravja ljudi oziroma živali. Načeloma se sredstva za zaščito rastlin ne smejo uporabljati v veterinarski ali humani medicini, in sicer zato, ker so človeški ali živalski organi in koža drugače odporni in občutljivi, kot je skorja rastlin ali njihovi organi. Razen oblike zdravila in vrste topil spada v tehnološke poskuse tudi preiskava stabilnosti sredstva kakor tudi učinek snovi v kombinaciji s topili oziroma v kombinaciji z drugimi aktivnimi snovmi. Vse omenjene preiskave je dolžan zagotoviti proizvajalec aktivne snovi ali zdravila, preden sproži postopek za registracijo sredstva.

Postopek za registracijo sredstva oziroma za izdajo dovoljenja za njegovo prodajo obsega naslednje postopke, ki jih mora zagotoviti proizvajalec, opravi pa jih nevtralna znanstvena ustanova:

- Laboratorijsko preiskava zdravilo, in sicer kemično analizo na vsebnost aktivne snovi v sredstvu, vrsto in količino topil in obstojnost sredstva, preuči dokumentacijo proizvajalca o opravljenih predkliničnih raziskavah. Na podlagi vsega omenjenega izda ustanova izvid o laboratorijskem preizkušanju zdravila.
- Farmakološko in toksikološko mnenje izda katedra za farmakologijo in toksikologijo ene od naših medicinskih oziroma veterinarskih fakultet na podlagi pregleda celotne dokumentacije. V mnenju mora obravnavati smotrnost registracije novega zdravila, učinke, stranske učinke, kontraindikacije, ostanke zdravil v tkivih in izločkih in predlagati obseg in način kliničnega preizkusa zdravila, ka-

*Prof. dr. Armin TOMAŠIČ, dipl. vet., republiški veterinarski inšpektor, Ljubljana

kor tudi vse podrobnosti, na katere morajo biti med preizkušanjem pozorni, deklaracijo zdravila in navodilo za uporabo.

- Klinično preizkuša zdravilo po obsegu, preizkuša njegove učinke na živali v naših pogojih, učinke na bolezni in preveri vse podrobnosti iz farmakološkega mnenja. Klinično preizkušanje poteka v omejenem obsegu ob upoštevanju vseh varnostnih ukrepov in s posebno pozornostjo na škodljivost in učinek za varstvo okolja, opravljajo pa ga le za to pristojne znanstvene organizacije in visoko izobraženi strokovnjaki. O poizkusih morata biti obveščena zvezni sekretariat za kmetijstvo in republiška veterinarska uprava, na območju katere poizkusi potekajo (seveda le za zdravila, ki se uporabljajo v veterini). Ustanova izda izvid o opravljenem preizkušanju, v katerem morajo biti obravnavani in ustrezno rešeni vsi problemi.

IZKUŠNJE ČEBELARJEV PRI ZDRAVLJENJU VAROOZE V DRUGIH REPUBLIKAH

IVAN VENER

ODGOVORI SO

Šesto posvetovanje čebelarjev v Novem Sadu se je po tradiciji zaključilo uspešno. Zanimiv je bil prvi dan posvetovanja, ko so z referati nastopili tudi proizvajalci zdravilnih sredstev proti varoozi, jih nekaj predstavili in poudarili njihovo učinkovitost. Predstavniki uglednega podjetja, ki med drugim izdeluje tudi enega od učinkovitejših zdravil proti varoozi, je bil začuden nad grafikonom, ki je udeležencem prikazal razvoj čebelarstva v AP Vojvodini v zadnjih desetih letih. Prikazoval je nazadovanje čebelarstva, saj se je število čebeljih družin v tem času zmanjšalo za polovico... Prisotne je vprašal, kako je to mogoče, in oglasili so se nekateri čebelarji: odgovori so, odgovori so...

Na vprašanje pa je pravzaprav že pred tem slikovito odgovoril avtor krajšega referata, ki je kljub poenostavljanju in čustveno precej verodostojno prikazal vsa dogajanja v zvezi z varoozo od dne, ko se je pojavila pri nas. Referat je v imenu čebelarjev

Šele ko dobi vse potrebne izvide in dokazilo, da je sredstvo registrirano v deželi nastanka zdravila, proizvajalec lahko pri zveznem sekretariatu za kmetijstvo zahteva njegovo registracijo. Predlog obravnava posebna komisija sekretariata, ki jo sestavljajo univerzitetni profesorji, strokovno-upravni delavci sekretariata in republiških veterinarskih uprav. Na predlog omenjene komisije izda Zvezni sekretariat za kmetijstvo odločbo o dovoljenju za uporabo zdravila za dobo 5 let. Če se o rezultatih preiskav pojavi kakršenkoli sum, lahko komisija zahteva dodatne preiskave oziroma lahko prepreči registracijo sredstva.

Upam, da so naši čebelarji dobili vsaj majhen vpogled v problematiko dajanja zdravil v promet in da so »testiranja«, ki so jih opravljali nekateri čebelarji, močno vprašljiva, predvsem pa protizakonita.

prikazal dejansko stanje v zvezi z varoozo pri nas, bilo pa naj bi tudi obvestilo za domače proizvajalce zdravilnih sredstev proti varoozi in še za vse tiste, ki bi morali zdravila predstaviti realno, jih pravilno priporočiti in poročati o njihovi uspešnosti oz. učinkovitosti.

Resnica pravzaprav ne bi bila tako porazna in boleča, če številčno stanje čebeljih družin v zadnjih desetih letih ne bi bilo dobesedno razpolovljeno. Vsako leto je odmrla skoraj polovica čebeljih družin, vendar so jih čebelarji med sezono poskušali obnoviti, kar je odmiranje zadržalo, saj so čebele odmirale večinoma le jeseni in pozimi. To se je ponavljalo iz leta v leto, in sicer ne le v Vojvodini, ampak tudi v drugih predelih Jugoslavije.

Na varoozo in njene uničujoče posledice smo bili opozorjeni tri ali štiri leta pred tem, ko se je pojavila tudi v naši državi. Bilo je dovolj časa in dovolj tehtnih razlogov za to, da bi jo pričakali temeljiteje pripravljene, pa se to vendarle ni zgodilo. Kdo je kriv? Zakaj se preprosto nismo poskušali kaj

naučiti iz izkušenj drugih držav, kjer je varooza že morila? Takrat so že prodajali npr. varecens, ki tudi danes spada med učinkovitejša zdravilna sredstva in ga izdelujejo na osnovi amitraza. Le-tega proizvajamo doma v Galeniki in Rušah. Tudi timol je uvrščen med učinkovitejša zdravilna sredstva. Namesto da bi se spoprijeli s proizvodnjo le-teh, smo se raje izgubljali v naši posebni »originalnosti«, v kaotični množici različnih možnosti v zaslužkarstvu itd., s tem pa dosegli le uničenje velikega števila čebeljih družin.

Čebelarjem so med drugim priporočili tudi varitan, s katerim so bile trgovine dobro založene, a je bil za zdravljenje popolnoma neuspešen. Kjerkoli so ga uporabili, se je število čebeljih družin zmanjšalo za polovico. Trgovci so ga trdovratno držali na tržišču, da bi ga vendarle pričeli kupovati tudi tisti čebelarji, ki ga niso dobro poznali. Prodajali so ga še tudi takrat, ko se je že vedelo, da je proti varoozi neučinkovit.

Naslednja leta se je na tržišču pojavila cela vrsta raznih bolj ali manj uspešnih zdravilnih sredstev, nobeno pa ni vplivalo na povečanje števila zdravih čebeljih družin. V teh letih je prevladovala nerazgledanost, posledica česar so bila tudi napačna navodila za uporabo sicer kakovostnih zdravilnih sredstev, kot so npr. folbeks-VA ali zdravilna sredstva na osnovi amitraza. Prevladovalo je mnenje, da po temeljitem zdravljenju pozno jeseni, ko v čebelji družini ni več zalege, do naslednje jeseni zdravljenje ni več potrebno. Na žalost je to mnenje preklicala šele praksa. Izkazalo se je namreč, da je zdravljenje potrebno tudi sredi poletja po točenju poletnega medu, kajti sicer pozno jeseni skupaj z zalego »izginejo« tudi čebele, kar se je ponavljalo več let zapored. Po res drago plačanih praktičnih izkušnjah glede pravega trenutka za zač-

tek zdravljenja proti varoozi se je šele pokazala zelo slaba kakovost varamita, ki je do takrat veljal za eno kakovostnejših zdravilnih sredstev, ki so bila narejena na osnovi amitraza. In rezultat: **katastrofalna škoda v številnih čebelnjakih, ki so v zimi 1988/89 izgubili več kot 50 odstotkov čebeljih družin.**

Kdo ima torej pravico vprašati, zakaj je položaj takšen, kdo je pravzaprav kriv za to in kako je do tega sploh lahko prišlo? Ve se, kdo je plačal škodo! Morda so nekaterim take razmere celo koristile, morda so bili nekateri nesposobni dobro opravljati svoje delo ali pa ni bilo nikogar, ki bi bil dovolj dober in predan strokovnjak na tem področju. Glede na doseganje stopnjo organiziranosti našega čebelarstva morda tega sploh ne bi smeli pričakovati, morda niti danes ne.

Verjetno pa bi v republiki zadostoval en sam strokovnjak s področja veterine, ki bi bil tesno povezan z veterinarsko inšpekcijo. Njegova naloga bi bila, da ima pregled nad zdravstvenim stanjem čebel ter možnost neposrednega vpliva ob kritičnih situacijah. Deloval bi le na račun in v interesu čebelarstva, ne da bi aktivno sodeloval pri sestavljanju receptov za proizvodnjo zdravilnih sredstev. Zaradi tega ne bi imel obveznosti zastopati še drugih interesov, razen čebelarskih. Za nekatere države, npr. za Japonsko, varooza ni več nepremostljiva težava in jim ne povzroča več večjih škod. Nasprotno pa je pri nas še vedno v središču pozornosti in povzroča prav tako veliko škodo kot v prvih letih, ko smo jo identificirali tudi v naši državi. Zato ni nič odveč, če tudi pri nas še naprej iščemo način in možnosti, da bi jo vendarle obvladali ter uspeli zmanjšati škodo, ki nam jo povzroča vsako leto.

Vir: Pčelar št. 5/89, str. 149
Prevedla: Irena Ogrin

PRAVIJO, DA JE TUDI TO MOGOČE

Pod naslovom Senzacionalni preobrat v čebelarstvu objavlja Vilhelm Gartenbaum v čebelarški reviji *Imkeerfreund* za mesec april senzacionalno poročilo. Za kaj gre?

Najnovejše raziskave na področju čebelarstva kažejo, da lahko čebelje družine prezimijo v posebnem zamrzovalnem prostoru pri temperaturi - 232,8 °C. To pa bi seveda povzročilo pravo revolucijo v čebelarjenju z nepredvidenimi posledicami, ker bi odpadlo jesensko krmljenje. V tem primeru čebele enostavno zamrznejo s praznim želodcem. Pri tem bi prihranili izdatke za sladkor, pozimi jih ne bi bilo treba opazovati, prav tako ne bi bilo skrbi s paženjem. Aprila jih po posebnem postopku odmrznejo in takoj so pripravljene za delo. Panji so čisti, v njih ni zimskih mrtvic, odpadejo tudi spomladanski očiščevalni izleti. Ker so njihovi želodčki prazni, takoj začnejo z iskanjem spomladanskih virov hrane. Normalna življenjska doba zimskih čebel (6 mesecev) bi bila zaradi zamrznitve še enkrat daljša in zato bi bile

sposobne nabirati medicino in pelod tja do poletja. S tem pa bi bilo rešeno tudi vprašanje varooze. Raziskave so namreč med drugim pokazale, da pri zamrznitvi varoa popolnoma izgine.

Zanesljivi viri sporočajo, da bavarska deželna ustanova za čebelarstvo še preizkuša sistem zamrznitve z uporabo zimske sončne energije namesto električne. Na vsak način bo potrebno zagotoviti agregat z nespremenljivo temperaturo, saj bi bile tudi pri najmanjši spremembi temperature posledice hude.

Uredništvo revije upa, da bodo lahko že v naslednji številki poročali o dobljenih rezultatih in da bo postopek znan do jeseni.

Ker je revija *Imkeerfreund* na strokovno visoko ravni, si ne moremo misliti, da bi šlo za potegavščino. Vsekakor bomo o rezultatih raziskav naše bralce obvestili takoj, ko bodo le-ti objavljeni.

M. M-j

SAMO Z MEDOM SEM PREŽIVEL

Prof. EDI SENEGAČNIK

Članek z gornjim naslovom je napisal Fritz Sitte, novinar in fotoreporter iz Beljaka. Od leta 1951 je potoval za različne mednarodne časopise, glasila, revije ter televizijske hiše. Bil je na vseh celinah in tudi na Antarktiki. Sedaj se je s 64 leti upokojil in umiril; živi v Oswaldibergu pri Beljaku. Avanture, ki jih je doživljal v divji džungli, so ga pripravile do tega, da je na stara leta postal mlad čebelar. Po sredi pa je seveda med, ki mu je reševal življenje, ko sredi divjih pragozdov ni mogel najti nobene druge hrane. Njegov članek sem prevedel in priredil za naše bralce.

»Do medu in čebel imam osebno prav poseben odnos in hvaležno stališče. Tega ne bom nikdar pozabil, saj sta me konec

koncev, na moje stare dni napravila za mladega čebelarja.

Leta 1976 sem bil ponovno na poti za razne mednarodne časopise in revije, pa tudi za neko veliko televizijsko hišo. Takrat sem z gverilci ilegalno živel v Angoli. Še prej sem iz sosednje dežele ponoči tajno prekorračil mejo. To je bilo bolj ali manj blazno početje. Ko je namreč angolska vlada zvedela za moj ilegalni prehod, je razpisala nagrado na mojo glavo. Zato smo se morali izogibati naseljenim krajem.

Več kot tri mesece so trajali naši prisilni pohodi skozi goščavo, džunglo in do kolen segajoče močvirske vode. To me je pripeljalo do popolnega telesnega zloma in tem času sem shujšal kar za 22 kg. Kom.

smo še našli kaj za pod zob. Izkopavali smo koreninice kot ljudje v kameni dobi, iskali jagode in kače ali pa smo brskali za debelimi mastnimi črvi in kačjo zalego in vse to scvrli na ognju.

Končno smo dosegli področje z neskončno širokimi in svetlimi gozdovi. Moji črni spremljevalci so začeli tod še hitreje bežati in kmalu sem zvedel za vzrok njihove nenavadne naglice. Visoko gori v drevesnih duplih so vešče oči lahko zagledale umazana izletna žrela divjih čebel. Taka drevesa s premerom kakih 25 cm smo potem kratkomalo posekali, z dimom odpodili čebele in iz drevesnih dupel pohlepno izbezali satje. V teh medenih gnezdih pa je največkrat mrgolelo mravelj in drugih insektov, ki so svoja jajčeca zalegali v satje. Satje smo potem zmečkali in tako uničili vse kar je bilo živega. Lačni kot volcje smo požirali satje skupaj s preostalo zalego, insekti, jajčeci in žerkami. Kljub vsem dodatkom je bila ta mešanica sladka in je dišala po medu. Nikomur med nami sestradanci ni prišlo na um, da bi iz te dragocenosti kaj izvlekel. Na džungelske drevesne velikane sta se vedno povzpela dva črnca, ki sta si s cunjami zaščitila obraz in s kadečimi se travnatimi šopi ali vejami sta pobirala satje iz dupla. Te medene zaklade smo potem na drevesnem lubju vselej razdelili. Domo rodci pogosto položijo v krošnje drevesne cevi iz lubja, ki so na obeh koncih zaprte in imajo v sebi luknjice za izlet čebel. Sem se zelo rade vgnezdijo divje čebele. Take medene bere so za domorodce skoraj nekaj takega kot pri nas božično slavlje. Na različnih krajih, kjer največkrat kar mrgoli strupenih kač, pa človek avtomatično opazi družino divjih čebel, kajti celi roji se vsujejo na nič hudega sluteče mimoidoče in jih neusmiljeno opikajo. To mora biti neka vrsta ubijalskih čebel, ki reagirajo tako hitro in tako napadalno, da celo oborožene skupine poženejo paničen beg, hrabri moške pa pri tem odvržejo vse svoje orožje, da bi lažje bežali in se rešili.

Na tem 2000 km dolgem pohodu med ni imel samo nepopisnega učinka name. Z njegovo pomočjo sem si pridobil moč in energijo. Z dnevnim obrokom takega medu sem igrave premagoval vse napore in prisilne pohode. Ugotovil pa sem tudi stranski učinek. V morilski vročini do 45 °C v senci nisem imel po »žretju

Ogrebanje roja . . .

medu« nobenih občutkov kake žeje, ki je povzročala pri nekaterih v tej geografski širini več težav kot lakota, do kolen segajoča zelena brozga v močvirjih in pa pijavke, ki smo jih morali trgati iz ustne votline.

Med mi je na tem pohodu rešil življenje in od tedaj gledam na čebele in seveda na med z drugačnimi očmi kot katerikoli drug njegov potrošnik. Do teh majhnih in tudi pridnih živalic me je prevzelo neko trajno in hvaležno spoštovanje, ki se je vtisnilo vame za vse moje življenje.

Pred kakim letom sem končal s svojimi pustolovskimi potovanji. Ko sem se seznanil z nekim čebelarjem, mi je obljubil prašilček, drugega pa bližnji sosed. Tako se je zdelo, da je moj »živi začetek« že gotov. Kot mi je pripovedoval star kmet, se mora čebelarjenje začeti tako, da eno družino kupiš, drugo si daš podariti, tretjo pa moraš ukrasti.

Nekoč pozimi sem se posvetil celemu kupu čebelarskih knjig, da bi si pridobil vsaj kake blede obrise in ideje o čebelarjenju. Moj sosed čebelar mi je celo obljubil, da mi bo v začetku pomagal in me učil o čebelarskih skrivnostih. Tako sem ves navdušen pozimi kupil panje in vse potrebno orodje in potrebščine. Spomladi se je potem končno začelo. Najprej sem uredil svoj čebelnjak. Na južnem pobočju Oswaldiberga

(najlepšega hriba na svetu) stoji naše majhno posestvo in tja sem kmalu postavil mojih sedem nakladnih panjev, ki sem jih potem napolnil s podarjenimi in kupljenimi čebeljimi družinami in roji. Žena, arhitektka za notranjo opremo, mi pomaga pri čebelarstvih opravilih, zato smo že takoj marsikaj spremenili. Tako smo na primer panje pokrili z ravno pločevino, kajti na prejšnji strehi so se čebele utapljale v lužicah valovite pločevine. Problem pa smo potem rešili s tem, da smo napravili nad njimi premično streho enokapnico. Pokrili smo jo s skodlami, ki so tako tudi žrela varovale pred vlago. Kot svetovni pohajač pa svojih panjev nisem označil s številkami, ampak z imeni celin. Moj čebelarški učitelj pa me je vselej neprijazno dregnil ob rebra, če sem včasih poskušal čebelariti po navodilih strokovne literature in ne po njegovih navodilih. Vse to pa sem prav rad požrl, prav tako pa tudi prve čebelje pike. Čeprav je bila letošnja medena letina bolj slaba, sem od veselja vriskal ob mojem prvem medenem pridelku – 12 kg! Željno sem pomočil prst v to zlatobarvno dragoceno, ko je tekla iz pipe na točilu. Spomnil

sem se, da sem nekaj podobnega delal tudi v Angoli.

Očaran sem predvsem zaradi čebele in njene že milijone let trajajoče socialne ureditve. Ta je obstajala že takrat, ko človeka še ni bilo na tej zemlji. Delo in opravila s to živo materijo, s temi živalicami in pogosto tudi cele ure trajajoče pomenljivo in zanimivo opazovanje čebeljega sveta je postalo del mojega lastnega življenja. Da danes od čebel pridobimo več ali manj medu, je čudovito, toda vse to ni prvotni razlog za mojo ljubezen do čebelarjenja. V kratkem času mi je postalo jasno, da je čebelarjenje, če se ga človek loti resno in vestno, neka vrsta znanosti, ki hkrati predstavlja stalen izziv. Ta pa človeka vzpodbuja in navdušuje.

Ob zaključku tega članka lahko spet pritrdimo stari resnici, kako pomembno živilo je med. Naši predniki so ga močno cenili kot splošno zdravilo in to ne brez razloga. Moderna biokemija je določila vse njegove zdravilne sestavine. Danes res lahko poudarjamo, kadar hočemo zanj napraviti reklamo, da mora biti med naša vsakdanja hrana, ne pa samo zdravilo.

SREBRNA MEDALJA ZA JUGOVO MEDENO ŽGANJE

ANDREJ DVORŠAK

Na živilsko kmetijskem sejmu v Gornji Radgoni je bila letos le ena »medena« stojnica. Na njej se je predstavil čebelar Marijan Jug iz Ložice pri Anhovem. Obiskovalcem je ponujal vse od medu do cvetnega prahu in mešanice pridelkov iz čebeljega panja, nenazadnje pa tudi medeno žganje.

Slednje je bilo še posebej zanimivo, saj ga je po dvesto tisočakov ponujal v lično opremljenih buteljkah, prav takšnih, kot jih je v začetku septembra poslal v ocenjevanje na mednarodni vinski sejem v Ljubljano. Zanj je prejel srebrno medaljo. To je zelo visoko priznanje, pomembno še toliko bolj, ker je mednarodna žirija poskrbela, da so bili odlikovani le tisti proizvodi, ki so si to res zaslužili.

Analiza, ki so jo opravili, je pokazala, da njegovo medeno žganje vsebuje 20,9 vol. % alkohola, sladkor kot celokupni

inert pa predstavlja 43 odstotkov. Žganje, ki ga uporablja, večinoma kuha sam, nekaj pa ga kupi od okoliških kmetov.

Jug je začel čebelariti šele pred desetimi leti. Takrat s to dejavnostjo ni imel prav nobenih izkušenj, le voljo, nekaj knjig in obilo nasvetov starejših čebelarjev. Danes ima 60 panjev na tovarnjaku in še nekaj doma v rezervi.

Vse pridelke proda na manjših sejmih po Primorski, na radgonskem sejmu pa se je prvič predstavil širši javnosti. Glede na to, da ni bilo drugih čebelarjev niti čebelarstvih organizacij, ki so prejšnja leta sodelovali na tem sejmu, je bil brez konkurence in zanimanje obiskovalcev se je osredotočilo na njegovo stojnico.

To in uspeh na mednarodnem vinskem sejmu mu daje nove vzpodbude za nadaljnje delo.

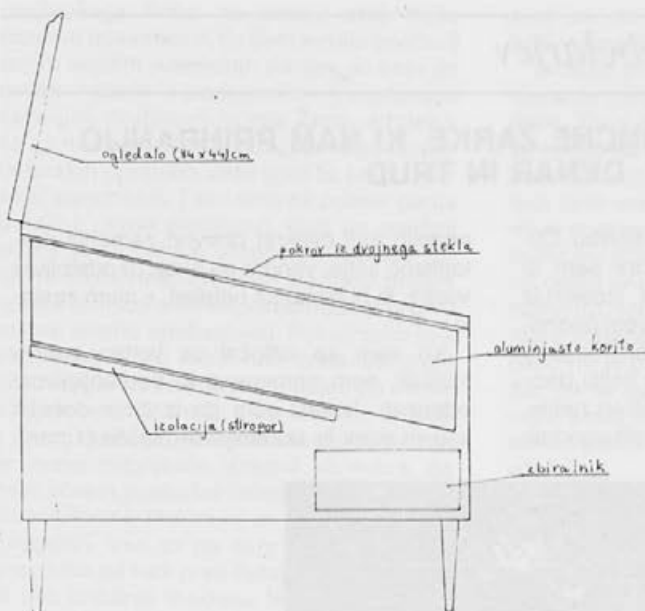
IZKORISTIMO SONČNE ŽARKE, KI NAM PRIHRANIJO DENAR IN TRUD

Med obiskom pri čebelarju Slavku Čufarju iz Dobravelj pri Ajdovščini sem si ogledal sončni topilnik za vosek, izdelan iz aluminija. Nameščen je na vrtljivem podnožju, ki omogoča enostavno obračanje proti soncu, opremljen z zrcalom za boljši izkoristek. Sicer je izdelan na klasičen način. Lastnik mi je povedal, da lahko ob ugodnih

pogojih tudi dvakrat dnevno zamenja pretopljeno satje, vendar pa okoli 10 odstotkov voska, ki bi lahko še odtekel, v njem zasta-ja.

Ko sem se odločal za lasten sončni topilnik, sem nameraval to pomanjkljivost odpraviti. Izdelal sem ga iz 2 cm debelih jelovih desk in aluminijaste plošče (1 mm).

Načrt sončnega topilnika z ogledalom

Zunanje mere topilnika so: dolžina 84 cm, širina 56 cm, višina spredaj 24 cm, zadaj pa 36 cm. Pokrov je iz dvojnega stekla, med njim pa je nameščeno ogledalo, katerega nagib lahko po potrebi spreminjam.

Topilnik sprejme 9 celih ali 15 zdrobljenih satov. Zložim jih neposredno na dno nagnjenega pločevinastega korita. Njegov spodnji rob je drobno narezan in skozi te zareze (široke so 4 mm) se ves stopljen vosek preceди v zbiralno korito. Tropine, ki ostanejo, so popolnoma suhe. Dober izko-

ristek dosežem tudi pri črnem satju, ki mi ga ni treba dodatno prekuhavati.

Vgrajeni termometer omogoča stalno kontrolo temperature. Slednja se dviga tudi čez 120 °C. Tako je vosek do neke mere tudi razkužen. Zaradi dobrega izkoristka sončnega sevanja lahko topilnik uporabljam od maja do konca septembra.

Od vseh znanih načinov topljenja voska se mi zdi opisani daleč najprimernejši, saj je dela z njim zelo malo, potrebne energije pa v izobilju.

Lojze Ličen

Izkoristek za topljenje voska je zelo dober

Kuhajte z nami

Medeno pecivo I

Potrebujemo:

- 8 dag medu,
 - 8 dag sladkorja,
 - 5 dag rastlinske masti ali
 - 4 dag olja,
 - 3 jajca,
 - 20 dag črne moke,
- nastrgano lupino ene limone.

Zmešamo med in olje, dodamo rumenjake in nato še sladkor, moko, limonino lupino in sneg iz beljaka. Testo pečemo v pekaču na blagi temperaturi 20 do 25 min.

Medeno pecivo II

Potrebujemo:

- 2 skodelici moke,
- 3 beljake,
- 3 rumenjake,
- 1/2 skodelice sladkorja,
- 1/2 skodelice olja,
- 1/2 skodelice medu,
- 1/2 skodelice rozin,
- 2 kavni žlički sesekljane limonine lupine,
- 10 celih olupljenih mandljev,
- 1 pecilni prašek,
- 1 žličko zmletoga cimeta,
- četrt žličke pecilnega praška,
- četrt žličke soli,
- 4 žličke instant ali močne črne kave.

V srednje veliki skledi zmešamo moko, pecilni prašek, sodo in začimbe. V veliki pa zmešamo rumenjake in sladkor, dokler ne postane zmes rahlo penasta. Temeljito zmešamo. Nato v to narahlo zamešamo moko z začimbami pomešamo rozine z dvema žlicama moke in jih dodamo testu. Končno stepemo beljake in jih tudi dodamo testu. Vse vlijemo v pomaščen in z moko posut pekač. Na vrhu okrasimo s celimi mandlji. Pečemo, dokler se noža, ki smo ga zasadili v sredo testa, ne prime nič testa. Ko se shladi, zrežemo v poljubne kose, ki jih lahko oblijemo s sirupom.

Medena torta

Z metlico stepemo 3 jajca, 4 rumenjake, 15 dag sladkorja ter malo limonine lupine v penasto mešanico. Vanjo vmešamo trd sneg, stopen iz štirih beljakov, in nazadnje še 10 dag moke. Iz zmesi spečemo 6 do 7

tortnih plošč. Nadev pripravimo tako, da raztopimo 30 dag sladkorja v poldrugem dcl vode in raztopino kuhamo toliko časa, da se sladkor zgosti. Tako zgoščeni raztopini dodamo 30 dag medu in mešamo dalje. Poleg tega pripravimo sneg iz 7 beljakov in mu prilijemo vrelo raztopino medu in sladkorja. Snov mešamo v posodi, ki je napolnjena z vrelo vodo, da se zgosti, potem pa ji primešamo 30 dag zmetih orehov. Z nadevom namažemo tortne plošče in jih zložimo v torto. Torto prelijemo s poljubnim ledom in potrosimo z narezanimi orehi.

Medenjaki

Potrebujemo:

- 25 dag medu,
- 12 dag sladkorja,
- 12 dag masla,
- 70 dag moke,
- 2 celi jajci,
- 1/2 žlice sode bikarbone,
- cimet, klinčke,
- mandeljne, orehe, lešnike.

Med, maslo, sladkor prekuhamo in malo ohladimo. Dodamo 50 dag moke in zmešano pustimo, da se ohladi. Ostalo moko stresemo na desko, dodamo zmes, jajca, cimet, klinčke, sodo in naredimo testo. Testo oblikujemo v kačo, razrežemo in oblikujemo medenjake. Sredino medenjaka premažemo s stolčnim beljakom in prilepimo mandelj, lešnik ali polovico oreha. Pečemo v pekaču, premazanem z maslom in moko, v ne preveč vroči pečici. Še tople oblijemo z glazuro iz kuhanega sladkorja. Z medenjaki postrežemo šele čez nekaj dni, da se v tem času zmeščajo.

Nadevane medenjake pa naredimo tako, da testo razvaljamo, razrežemo in polovico medenjakov obložimo z nadevom. Ob robovih jih premažemo z jajcem in po dva zlepimo skupaj. Po vrhu jih premažemo z jajcem in potresemo z drobnimi narezanimi mandlji.

Nadev pripravimo iz 15 dag lešnikov, 15 dag sladkorja in treh jajc. Lešnike nekoliko popečemo v pečici in jih zmeljemo. Zmešamo rumenjake s sladkorjem. Ko se sladkor razpusti, primešamo še lešnike in sneg iz treh beljakov.

Medeni kruh

Potrebujemo:

- 55 dag črne moke,
- 5 dag sladkorja,
- 0,5 dag jedilne sode,
- 2 jajci,
- 7 žlic medu,
- 3 dcl mleka,
- cimet, klinčke,
- limonino lupino, sol.

Dobro narasli mešanici iz jajc in sladkorja dodamo mleko, med, klinčke, limonino lupino in cimet, nazadnje pa še moko s sodo in malo soli. Vse skupaj rahlo premešamo, da dobimo gosto, testu podobno gmoto. Pekač namažemo z maslom, ga potresemo z moko, stresemo nanj testo in potisnemo v pečico, ki ne sme biti prevročna.

Medenjaki s kosmiči

Potrebujemo:

- 4 velike žlice tekočega medu,
- 6 dag sladkorja,
- 1/8 kg surovega masla,
- 25 dag kosmičev,
- 5 dag sesekljanih orehov,
- 1 čajno žličko cimeta,
- limonino lupino.

Med, maslo in sladkor segrejemo, dodamo kosmiče, orehe in cimet. Shlajeno damo v dobro namaščeno posodo in pečemo 30 min.

Medeni kolač

Potrebujemo:

- 14 dag medu,
- 14 dag sladkorja,
- 28 dag moke,
- 2 jajci,
- 1 dcl mleka,
- 1 žličko sode bikarbone,
- 1 žličko cimeta,
- 1 žličko ruma,

po želji orehe, rozine, arancine, limonino lupino.

Med zavremo, vlijemo v skledo, nato dodamo mleko in cimet ter mešamo, da se ohladi. Jajci dobro spenimo s sladkorjem in jih dodamo medu in mleku. Dobro stepemo in polagoma dodajamo moko s sodo bikarbone. Nato dodamo narezane orehe, rozine, ki smo jih prej ovlažili z rumom. Nadev potresemo z moko. Pekač dobro namažemo in potresemo z moko. Napolnimo jo do dveh tretjin, ker se testo zelo dvigne. Pečemo približno 3/4 ure.

Iz društvenega življenja

PIONIRJI NAPREDNEGA ČEBELARSTVA V RIBNIŠKI DOLINI

MIHAIL VRBIČ

Pisati o človeku, ki zaradi svoje skromnosti ni zapustil kakšnih posebno vidnih sledi o svojem nemajhnem vsestransko razvejanem življenju in delu, ni lahko. Navadno možje takega kova, kot je bil Mihail Vrbič (o katerem bomo pisali v tem članku), ne pričakujejo niti hvale niti priznanja, pa tudi slave ne, vendar pa se danes, ko gre njihovo delo že v pozabo, le spodobi, da ponovno obudimo spomin na moža, ki je v svojem času veliko naredil za napredek Sodražice.

Prav o tem pionirju naprednega čebelar-

stva v Ribniški dolini in nekdanjem nadučitelju na ljudski šoli v Sodražici želim obnoviti nekaj spominov. Dobro se ga spominjam, saj sem bil svoj čas njegov učenec. Bil je eden tistih, ki ni potreboval ne hvale ne slave in tudi ne priznanja, saj je poznal samo svoje dolžnosti in delo.

Mihail Vrbič se je rodil 15. aprila 1865 v Sisku, kjer je bil njegov oče strojevodja pri takratni južni železnici Dunaj-Trst, h kateri je spadal tudi odsek Sisak-Zidani most (odtod tudi njegovo ime Mihail).¹⁾

Njegovo šolanje je v glavnem potekalo v

Ljubljani. Posebno zanimivo, skoraj drzno pa je bilo, ko so se trije četrtošolci pri 18 letih 19. julija 1883 povzpeli na vrh Triglava (Vrbič, Kunaver in Korošec). S svojimi sošolci je razvijal iskreno tovarištvo in prijateljstvo, še posebno s kasnejšim pisateljem in prevajalcem Matijo Mračetom (1866–1903), sodražiškim rojakom iz Zapotoka.²⁾ Pod njegovim vplivom se je odločil, da bo poučeval prav v Sodražici. In za to mu nikdar ni bilo žal.

Dr. Jože Rus je o prvih letih njegovega učiteljevanja v Sodražici napisal:

»Čim se je izšolal, je nastopil svoje prvo učiteljsko mesto v ribniški Sodražici in tam tudi ostal. Kot popoln neznanec je tedaj 24-letni Mihail Vrbič stopil med Sodražane in se med njimi kaj naglo in trdno vrasel, da mu potem ni prišlo nikoli na misel, da bi se premaknil še kam drugam.

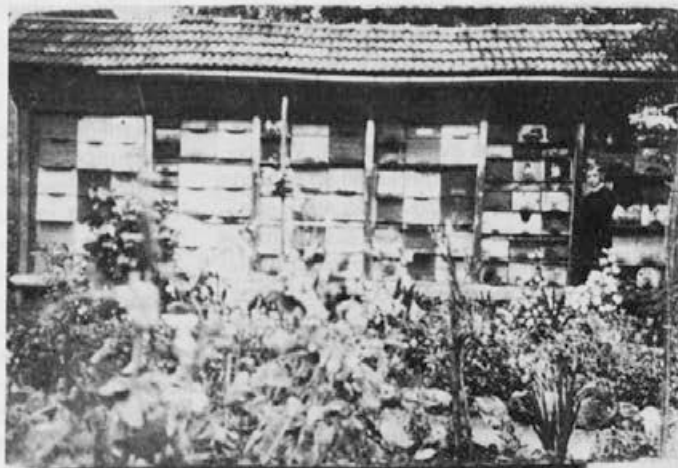
Mihail je bil grča brez primere, trezen, gospodaren in preudaren mož, prav kakor da bi bil rojen Ribničan. Svoje široko znanje pa je radodarno sipal ne samo v urah učiteljskega poklica, temveč vselej in povsod. Neštete so njegove zasluge. Ustanovil in vzorno je vodil tamkajšnjo posojilnico. Bil je umen sadjar in čebelar. Vsakemu je rad svetoval s praktičnimi nasveti. Vsak starejši sodražiški gospodar in gospodinja se bosta spominjala zlasti dragocenih navodil, ki sta jih prejela od njega v kmetijski nadaljevalni

MIHAIL VRBIČ s svojo hčerko leta 1936

šoli. Njegova vremenska opazovalnica je spadala med najvzornejše ne le v nekdanji Avstriji, temveč tudi v Jugoslaviji.³⁾

Tako dr. Jože Rus. Poglejmo sedaj, kako se njegov sin Ladislav spominja svojega očeta. »Kot sin železničarja je imel režijsko

ČEBELNJAK MIHAILA VRBIČA na šolskem vrtu v Sodražici leta 1927

Staro točilo je še danes uporabno

vožnjo. Zato je kot nadebuden študent in pozneje učitelj hodil v počitnicah na usposabljanje, na razne tečaje, predvsem čebelarške, sadjarske, zdravstvene, veterinarske in druge. Ti tečaji so bili navadno na Dunaju, v Gradcu ali v Pragi. Če si je kdo zlomil roko ali nogo, ni šel k zdravniku, ampak k nadučitelju. Nekdanji ribniški okrajni zdravnik dr. Šifrer je bil strašno kratkoviden. Zato je nekega bolnika z zelo kompliciranim zlomom poslal k očetu. Razen tega se ne spominja, da bi kdo klical veterinarja, da prebode kravi lakotnico, če se je preveč najedla sveže detelje. Velikokrat so matere prinesle otroke, ki so si med igro stlačili fižol ali koruzo v nos ali ušesa. Precej slab odnos pa je imel s takratnim sodražiškim župnikom, ki zato ni hotel k njemu po pomoč, ko si je zlomil nogo. Zaradi zastarelosti poškodbe je bil župnik celo življenje šepav. Bil je res vsestransko izobražen mož in je vsakemu, ki je bil pomoči potreben, rad pomagal.⁴⁾

Slovenski čebelar št. 2 za leto 1905 je objavil novico, da bo v ljudski šoli v Ribnici

čebelarški shod, na katerem bosta predavala gospod Mihail Vrbič, učitelj v Sodražici, in društveni tajnik. Na tem shodu so verjetno organizirali čebelarško podružnico v Ribnici, o čemer je govoril društveni tajnik. Mihail Vrbič pa je predaval o panjih s premičnim satjem in o zastarelosti in nemarnosti v čebelarstvu. Na koncu predavanja je vse prisotne pozval, naj posvetijo čim večjo skrb napredku in higieni v čebelarstvu.

Slovenski čebelar št. 3 iz leta 1905 pa je že objavil, da sa v Škofji Loki in Ribnici ustanovljeni čebelarški podružnici. Torej lahko sklepamo, da je bil 26. februar 1905 rojstni dan čebelarške organiziranosti v Ribniški dolini. Pri tem je nedvomno sodeloval tudi takratni predavatelj Mihail Vrbič.⁵⁾

Ljubljansko »Jutro« je 25. novembra 1938 iz šolskega lilsta »Iz naše doline«, ki ga je izdajal podmladek Rdečega križa v Sodražici, ponatisnilo čebelarške spomine.

V tem letniku, je pisal, pa vam hočem popisati drugo domačo živalco, ki ima tudi rilček, ki pa vendar ne rije po nesnagi, marveč srka nebeško tekočino iz najčistejših cvetličnih čašic. Namesto ščetin ima nežno sivo dlačico, za obrambo pa strupeno želo. (V prejšnjem letniku je bila pojasnjena reja ščetinarjev-rilčarjev.) Čebela živi skupno družno življenje v različnih panjih, ki so lepo razmeščeni v ličnih čebelnjakih. Okoli so lepe klopce za modrovanje ali sladko dremanje. Kdo ne bi podlegel toplim sončnim žarkom, prijetnemu šumenju čebelic, opojnemu vonju medu in obnožine. Vidiš zlata mladina, to je užitek, to je pesem življenja.

Kako idilčne so misli o čebeli in kako prijazni so njegovi napotki mladini! Dalje Vrbič piše o medu, ki ga prinašajo čebele. Z medom se sladi čaj, zdravi bolno grlo in bolne prsi, mehčajo gnojne bule in tvori, hladijo in spirajo boleče rane.

Za trenutek se vrnimo kakih dvajset let nazaj. Ker tedaj nismo imeli podatkov, nismo zajeli tudi čebelarjev iz sodražiškega dela Ribniške doline. Sedaj smo jih nekaj dobili iz spominov Mihaila Vrbiča. Leta 1885, ko je Vrbič začel službovati v Sodražici, je bilo v tedanji občini (torej v zgornjem

delu Ribniške doline) precej čebelarjev. Vsi so bili dobrodušni, šegavi dovtipneži, hkrati pa tudi vneti sadjarji. Tako je v Podklancu čebelaril Blaž Petrič, v Globeli Aleš Oražem, v Žimaricah Jožef Levstek-Škrbak oziroma njegov brat France in Primož Belaj, v Sodražici Lukman, po domače Cvekar, in Urh Vesel, v Zamostcu Zgonc, po domače Pajk, in Blaž Klun, po domače Jagerbirt, v Gorenjih Lazih pa Karel Mihelič. Prav je, da imenujemo to prvo znano generacijo čebelarjev, saj, žal, natančnejših podatkov o njih še nimamo.

Do otvoritve železniške proge Grosuplje-Kočevje leta 1893 so bile v naši dolini kaj ugodne pašne razmere. Do tedaj so navadno ves les – hlude in žagan les – vozili na Rakek. Prebivalci pod Boncarjem so noč in dan služili s pripravo do vrha Boncarja po 80 krajcarjev, do Runarske veje pa po goldinar.

Medovitih rastlin je bilo tedaj vse polno: teloh, resa, iva, vrba, borovnica, bela detelja, materina dušica, rdeča detelja, kosmulja, fižol, maline, češmilje, beli trn, krhlika, javor, jesen, srebot, češnja, sadno drevo, lipa, kostanj, smreka in hoja.

Leta 1886 je Vrbič kupil prvi panj čebel v Žimaricah pri Škrbaku (Jožefu Levstku). Rojil mu je že 24. aprila, mu nato dal še družca in tretjiča, prvi roj pa še vnuka, tako da je po ajdovi paši zazimil pet močno obljudenih, z medom in obnožino dobro založenih panjev (razume se krajničev). Že v začetku mu je bila sreča naklonjena, tako je bilo tudi še po petdesetih letih, leta 1936. Seveda je bilo dosti truda, brez števila pikov, pa tudi mnogo prijetnih doživljavaev in užitkov.

Vrbič nato omenja tudi trgovino s čebelami, odbiro panjev za plemo in za prodajo ob Lovrenčevem semnju na lgu. Posebno se mu gnusijo postopki trgovcev – medarjev, ki so žveplali kupljene panje, izrezovali satje z mrtvimi čebelami in ga metali v odprte sode. Le deviško satje so odbirali posebej. No, kasneje so prišli drugi trgovci, ki so kupovali žive čebele. Med njimi je bil tudi neki velečebelar Mandek iz Ivančne Gorice, ki je bil močno izbirčen in je nepazljivim čebelarjem odpeljal najboljše panje.

Zaradi takega ravnanja je Mandek kaj kmalu izgubil zaupanje. K sreči se je kmalu zatem pojavil drugi velečebelar Ambrožič, svetovno znani trgovec, o katerem smo že govorili. Bil je soliden in pošten ter dober plačnik.

Še pred dograditvijo železniške proge Grosuplje-Kočevje je Vrbič svoje čebele s konjsko vprego vozil na ajdovo pašo v okolico Šentvida pri Stični ali v okolico Velike Loke, po otvoritvi pa jih je prevažal kar z vlakom. Takrat so kmetovalci več sejali ajdo, ki je kot drugi pridelek vedno dobro rodila, bila pa je tudi zelo medovita. Vsako jesen je v svojem zaledju pokupil čebele na Gori, v Loškem potoku, Dragi in na Ravnah ter jih prepeljal na ajdovo pašo. Tako je z umnim in naprednim čebelarjenjem povečeval svojo čebelarsko družino in dohodek.⁶⁾

Leta 1904 ga med drugimi čebelarji iz Ribniške doline najdemo med člani osrednjega čebelarskega društva v Ljubljani.⁷⁾ S tem se je začela posredna organizacija čebelarstva tudi v Ribniški dolini.

Po petdesetih letih čebelarjenja v Sodražici in po 52 letih prebivanja med Sodražani se je po prodaji svojega čebelarstva leta 1937 preselil v Ljubljano.

Umrli je 23. novembra 1938 v Splošni bolnišnici v Ljubljani, star 73 let. Pogreb je bil 25. novembra 1938 pri Sv. Križu v Ljubljani.⁸⁾ V imenu upokojenega učiteljstva se je od njega poslovil tajnik društva Lovro Perko, v imenu njegovih bivših učencev iz Sodražice pa advokat dr. Lovrenčič.⁹⁾

Franc Levštek

OPOMBE:

- 1) Spomini sina Ladislava.
- 2) Ribnica skozi stoletja, str. 24.
- 3) Dr. Jože Rus: Nekrolog v »Jutru«, 24. XI. 1938.
- 4) Spomini sina Ladislava.
- 5) Slovenski čebelar št. 2 in 3 za leto 1905.
- 6) Čebelarski spomini M. Vrbiča, »Jutro«, 25. XI. 1938.
- 7) France Gradišar: Iz arhiva ZČD v Ljubljani.
- 8) Osmrtnica v »Slovincu«, 25. XI. 1938.
- 9) »Jutro«, Zadnja pot M. Vrbiča.

PROSLAVA OB 80-LETNICI OBSTOJA ČEBELARSKÉ ORGANIZACIJE IN 20-LETNICE ČEBELARSKÉ ZVEZE ŽALEC

V okviru praznika občine Žalec, ki je potekal od 2. do 9. julija 1989, je Zveza čebelarških družin občine Žalec priredila jubilejno proslavo 80-letnice obstoja čebelarške organizacije Savinjske doline in 20-letnice Čebelarške zveze Žalec.

Proslava je potekala na Rinki nad Gotovljami, poleg čebelarjev in njihovih svojcev pa so se je udeležili še predstavniki skupščine občine Žalec in občinske konference SZDL Žalec. Z veseljem so čebelarji pozdravili navzočnost predsednika ZČD Slovenije, zastopnike pobratenih čebelarških društev Zagorje ob Savi in Šmihela pri Pliberku z avstrijske Koroške ter predstavnike čebelarškega društva Judenburg iz Zg. Štajerske v Avstriji, s katerim ima naša zveza že nekaj let prijateljske stike. Proslave so se udeležili tudi predstavniki Čebelarške zveze Mozirje ter nekateri čebelarji iz drugih občinskih zvez.

Po pozdravnih besedah predsednika Čebelarške zveze Žalec Antona Rozmana je moški pevski zbor iz Gotovelj zapel Prešernovo Zdravljico. Anton Rozman je zatem v slavnostnem govoru obširneje orisal zgodovino razvoja čebelarstva in njene organizacije v Savinjski dolini, od Janeza Goličnika do današnjih dni. Bežno se je dotaknil tudi čebelarstva v času Rimljanov (pesnik Vergil

ga opeva v pesnitvi Georgica). Kronološko so bila prikazana vsa najpomembnejša dogajanja v čebelarstvu Savinjske doline od ustanovitve Čebelarške podružnice Savinjska dolina leta 1909, ki je zajela tudi nekatere predele občine Titovo Velenje. Po 1. svetovni vojni so ustanovili tudi druge čebelarške podružnice: Vransko, Braslovče, Šmartno ob Paki, Vinska gora in Velika Pirešica. Čebelarška podružnica Savinjska dolina s sedežem v Grižah je ohranila le ožji del Savinjske doline. Govornik ni pozabil omeniti srečanj savinjskih čebelarjev z mnogimi našimi in tujimi čebelarji, predavanj naših in tujih predavateljev, med njimi gospoda Stevenzona iz ZDA, stikov s slovenskimi koroškimi čebelarji iz Šmihela v Avstriji, ki trajajo že 20 let, odkritja spominske plošče župniku-čebelarju v Grižah, ki je pred 200 leti v Celju izdal prvo slovensko čebelarško knjigo, obiskov tujih čebelarjev iz raznih čebelarških društev iz Avstrije in iz baden-württemberške in bayerske pokrajine.

Po slavnostnem govoru je sledil kulturni program. Pričel ga je moški pevski zbor, nastopili pa so tudi učenci osnovne šole Gotovlje. Zatem so predstavili drugi del Čebelarjevega dnevnika in podelili odličja Anton Janša II. in III. stopnje. Osmim še

Predsednik Čebelarške zveze Žalec Anton Rozman je pozdravil prisotne goste in čebelarje

živečim ustanovnim članom Čebelarke zveze in nekaterim prizadevnim čebelarjem pa so podelili jubilejna priznanja. Vškemu odlikovancu je poleg predsednika čebelarke zveze čestital še predsednik ZČD Slovenije. Ob koncu proslave je predsednik ZČD Slovenije Marjan Skok izrekel priznanje našim čebelarjem za aktivno in plodno delo, pohvalil naše sodelovanje z rojaki-čebelarji na avstrijskem Koroškem in prijateljsko sodelovanje s čebelarji Čebelarskega društva Judenburg na avstrijskem Zg. Štajerskem. Pohvalil je tudi povezovanje s čebelarji v domovini in v tujini. Predsednik čebelarskega društva Šmihel pri Pliberku Luka Boročnik se nam je ganljivo zahvalil za sodelovanje in nam v spomin podaril lepo spominsko darilo njihovega društva. Pozdravne besede so izrekli še predstavniki družbenopolitičnega življenja občine, Če-

belarskega društva Zagorje ob Savi, Judenburga, Čebelarske zveze Mozirje pa tudi naš gost iz Celja Ivan Fegeš, kateremu smo še posebej hvaležni za njegovo požrtvovalno delo ob zatiranju čebeljih bolezni na področju naše občine. Predstavnikom čebelarskih društev in zvez smo izročili naša jubilejna čebelarska spominska obeležja. Za konec proslave je moški pevski zbor iz Gotovelj zapel priljubljeno koroško pesem »Rož, Podjuna, Zila . . .«, ki je nad vse ganila slovenske čebelarje z avstrijske Koroške.

Ob zaključku smo vse prisotne povabili na prigrizek in kozarec vina. Pogostitev so finančno podprla podjetja občine in obrtniki, predvsem HMEZAD in ZARJA Petrovče. Vodstvo Čebelarske zveze Žalec je ponovno potrdilo, da si je pred 20 leti zastavilo pravilno pot razvoja čebelarstva.

Anton Rozman

Popravek: V zadnji številki je na strani 273 neveden napačen avtor članka Savinjski čebelarji so praznovali. Avtor članka je Anton Rozman. Tovarišu Rozmanu se opravičujemo.

Uredništvo

SLOVESNA PREDSTAVITEV NAČRTA ZA IZGRADNJO JUGOSLOVANSKEGA ČEBELARSKEGA RAZVOJNEGA, ZNANSTVENEGA IN IZOBRAŽEVALNEGA CENTRA

MIRKO ČURUVIJA

Dne 9. maja 1989 so v Kumrovcu v Titovi rezidenci oziroma v bodočem jugoslovanskem čebelarskem, znanstvenem, razvojnem in izobraževalnem centru Čebelarske zveze Hrvatske slovesno predstavili načrt za izgradnjo jugoslovanskega čebelarskega, znanstvenega in izobraževalnega centra v Kumrovcu.

Na pobudo Čebelarske zveze Hrvatske je sejo sklical in vodil predsednik Republiškega komiteja za kmetijstvo in gozdarstvo SR Hrvatske Čedomir Paić. Slovesne predstavitve kumrovškega čebelarskega projekta se je udeležilo prek 30 najodgovornejših predstavnikov iz različnih institucij družbenega sistema ter znanstvenih delavcev, ki bodo finančno, znanstveno, stro-

kovno in poslovno sodelovali pri izgradnji prvega centra te vrste v Jugoslaviji. To so bili: Republiški komite za znanost, tehnologijo in informatiko, veterinarska fakulteta, fakulteta agrotehničnih znanosti v Zagrebu, Ljubljanska banka v Zagrebu, agroindustrijska skupnost, Višje in okrožno gospodarsko sodišče SR Hrvatske, Poslovna skupnost za drobno gospodarstvo Hrvatske, Republiška skupnost za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmečkega prebivalstva ter vodilni funkcionarji skupščine in izvršnega sveta SR Hrvatske, republiške gospodarske zbornice, republiške konference SZDL SR Hrvatske, združne zveze zagrebškega območja in predstavniki sredstev javnega obveščanja.

Po otvoritvi seje je Čedomir Paić v uvodnem prikazu orisal gospodarski in družbeni pomen čebelarstva dejavnosti za kmetijstvo SR Hrvatske in za vso državo. Poudaril je vse tisto, kar je bilo s strani SR Hrvatske že doslej storjenega za razvoj čebelarstva kot dela našega gospodarstva, še posebej pa dodelitev okrog 3 milijarde din družbenih sredstev iz naslova sredstev agroindustrijske skupnosti (0,7 %), ki so se natekla v zadnjih dveh letih. Poudaril je tudi, da se samo s takšnim družbenim prispevkom ne moremo zadovoljiti in da je potrebno razvoj sodobnega čebelarstva, ki temelji na znanstvenih dosežkih in novih tehnologijah, ravna pa se po zahtevah trga, še ustrežneje podpirati tako v SR Hrvatski kot po vsej državi.

Tov. Paić je to usmeritev utemeljil še z vplivom, ki ga imajo čebele na donosnost kmetijske pridelave in na večjo produktivnost dela, kar skupaj z drugimi dejavniki povečuje prihodke v skupni kmetijski proizvodnji.

Predsednik Čebelarstva zveze Hrvatske **Mirko Čuruvija** je nato predstavil načrt kumrovskega jugoslovanskega čebelarstva centra ter udeležence seznanil s stališči in sklepi X. kongresa čebelarjev Jugoslavije v Kragujevcu in II. skupščine Čebelarstva zveze Hrvatske, ki so Čebelarstvo zvezo Hrvatske ter Bosne in Hercegovine zadolžili za ustanovitev enotnega integralnega jugoslovanskega čebelarstva centra, čebelarstva muzeja in šole. Poročal je tudi, v kateri fazi so priprave in dela v zvezi z ustanavljanjem. Čebelarstvo zveza Hrvatske je 1. junija 1989 že prevzela v trajno uporabo Titovo rezidenco v Kumrovcu (v kateri je bila tudi slovesna predstavitev omenjenega načrta) s pripadajočimi sadovnjaki in parki (7 ha) ter z drugimi pripadajočimi stavbami, opremo in zgradbo za muzej.

Prof. dr. Duro Sulimanović je predstavil znanstveno-izobraževalno zasnovano razvojo bodočega čebelarstva centra. Vešče in zelo impresivno je vsem udeležencem seje prikazal, s čim pravzaprav razpolagajo druge države in njihovi družbeni sistemi v čebelarstvu, katere znanstveno-izobraževalne čebelarstva inštitucije ter šole

imajo in s kolikšnimi sredstvi spodbujajo razvoj svojega čebelarstva in čebelarstva znanosti.

Drago Bebek, znani strokovnjak s področja ekonomije in eden od avtorjev načrta, je v svojem prikazu utemeljil ekonomsko upravičenost kumrovskega čebelarstva centra, nato pa je ugledni gospodarstvenik in znanstveni delavec SR Hrvatske dr. **Ivo Novak**, ki je tudi navdušen čebelar, zelo prodorno in zanimivo prikazal dokončni načrt, s čimer se je zaključilo predstavljanje kumrovskega programa Čebelarstva zveze Hrvatske.

Po uvodni predstavitvi se je razvila široka razprava, v kateri so sodelovali skoraj vsi udeleženci.

Naj poudarimo, da so vsi udeleženci seje soglasno podprli načrt ter del obveznosti za njegovo izpeljavo prevzeli nase, kar bo verjetno odločilno pripomoglo pri uresničitvi celotnega načrta. Še posebej je potrebno poudariti prispevek vodje investicijskega oddelka Ljubljanske banke v Zagrebu tov. **Dorotić**, ki je udeležence obvestila o tem, da je izvršni odbor banke zelo podrobno in strokovno analiziral in ocenil predloženi načrt ter se enoglasno odločil, da ga v celoti podpre in tudi spremlja njegovo uresničevanje, kar je opogumilo tudi predstavnike drugih virov financiranja, da bodo del svojih sredstev poskušali usmeriti v uresničevanje kumrovskega načrta Čebelarstva zveze Hrvatske.

Ob zaključku seje je predsednik Republiškega komiteja za kmetijstvo in gozdarstvo ter član izvršnega sveta Skupščine SR Hrvatske **Čedomir Paić** povzel celotno razpravo ter pri tem poudaril najpomembnejše naloge:

1. Načrt naj bi podprli na vseh ravneh v SR Hrvatski, izvedbo pa je potrebno pospešiti s stalnim dotokom finančnih sredstev.

2. Čim bolj je potrebno razširiti krog virov financiranja za izgradnjo centra. Kot vire pa je naštel: 0,7 odstotka iz agroindustrijske skupnosti, 0,4 odstotka iz sredstev zagrebške regije, Poslovno skupnost drobne gospodarstva SR Hrvatske, SPIZ za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmetov, SIS za znanost in izobraževanje SR Hrvatske ter druge vire. Pomembni pa so

tudi prostovoljni prispevki vseh čebelarjev SR Hrvatske in iz vse Jugoslavije, saj gre za ustanavljanje jugoslovanskega čebelarskega centra, ki bo edinstven v Jugoslaviji, graditi pa smo ga pričeli pravzaprav šele po sklepu II. skupščine Čebelarske zveze Hrvatske.

3. Čebelarska zveza Hrvatske je s pomočjo veterinarske fakultete in fakultete za kmetijske znanosti iz Zagreba ter Republiškega komiteja za kmetijstvo in gozdarstvo doslej opravila izjemno veliko delo. Posebno priznanje pa zasluži zaradi velike vztrajnosti in trdne usmerjenosti, da skuša celoten načrt uresničiti na dovolj visoki strokovni in znanstveni ravni ter ga tudi

ekonomsko upravičiti. Uresničitev teh ciljev pa ustvarja dejanske pogoje za to, da bo Titov Kumrovec postal splošno jugoslovanski, a tudi svetovno znani razvojno-znanstveni čebelarski center.

4. Vse priznanje zasluži tudi oddelek Ljubljanske banke v Zagrebu, ki se je odločila, da bo ves čas spremljala uresničevanje načrta.

Videti je, da počasi nastajajo pogoji za to, da Čebelarska zveza Hrvatske končno prične z neposredno pridelavo in trženjem. Naslednja seja v kumrovškem čebelarskem centru bo morda že potekala ob prisotnosti čebel iz lastnega čebelnjaka.

Vir: Pčela št. 6/89
Prevedla: Irena Ogrin

OBVESTILO ČEBELARSKIM DRUŠTVOM IN ČLANOM – ČLANARINA ZA LETO 1990

Vodstva čebelarskih društev in njihove člane obveščamo, da bomo v prihodnjem letu zaradi letošnje izredno visoke inflacije, ki je znatno preseгла naša pričakovanja, prisiljeni zaostri finančno disciplino glede plačevanja članarine za leto 1990.

Ko bo izvršni odbor ZČDS novembra določil višino članarine za leto 1990 (ta bo verjetno, tako kot pretekla leta, v vrednosti treh do petih kilogramov boljšega medu v prodaji na drobno ali dinarska protivrednost 30–45 DM, odvisno od programa dela, vodstvom društev priporočamo, da prek svojih poverjenikov čimprej poberejo članarino in jo nakažejo na ZČDS. Društvom predlagamo, da to opravijo že decembra, saj boste tako omogočili redno izhajanje Slovenskega čebelarja, obenem pa se boste izognili znatnim podražitvam članarine, ki jo bomo morali zaradi visoke inflacije določati vsak mesec posebej.

Tudi rok plačila bo letos nekoliko krajši. Društva bodo morala vplačati ZČDS članarino in poslati sezname članov najkasneje do 1. februarja 1990, sicer bomo njihovim članom s 1. marcem 1990 prisiljeni prenehati pošiljati Slovenskega čebelarja, pri kasnejšem plačilu pa bomo zaračunali zamudne obresti. Društvom, ki imajo žiro

račune, predlagamo, da članom pošljejo položnice in pripišejo rok plačila. Pri tem pa upoštevajte, da obvestilo o nakazanem znesku prejmete z nekajdnevno zamudo.

Vodstva društev in člane prosimo, da pravočasno opravijo svojo člansko dolžnost, kar je izredno pomembno za redno opravljanje dela ZČDS. Ker je denarja premalo celo za opravljanje rednih nalog, bo tudi ZČDS letos poslovala na robu rentabilnosti in lahko se znajde celo v rdečih številkah, če bo inflacija še naraščala. Čeprav smo lani načrtovali, da bo inflacija leta 1989 400 odstotna, smo se pri računih ušтели, saj najnovejše napovedi predvidevajo, da bo preseгла 1200 odstotkov. Dokažimo torej, da smo pravi člani in poravnajmo članarino med prvimi v društvu. Višina članarine za vsak naslednji mesec bo objavljena v Slovenskem čebelarju.

Vse člane, ki leta 1990 ne želijo biti več člani društev prosimo, da nam to takoj javijo pisno (ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana) ali po telefonu 061/210-992 (ZČDS), da jim prenehamo pošiljati časopis. Svojo odpoved sporočite tudi svojemu čebelarskemu društvu.

ZČDS

STANKO BERNIK

Julija 1989 se je nenadoma tiho poslovil od nas dolgoletni čebelar in član naše čebelarske družine Stanko Bernik.

Za delo v čebelarstvu je prejel odličje Anton Janša III. stopnje. Ohranili ga bomo v lepem spominu kot vestnega čebelarja.

Čebelarska družina
Selca

FRANC PARTLJIČ

Sredi poletja je v 75. letu starosti po dolgi bolezni zapustil naše vrste Franc Partljič.

Čebelariti je začel pred dvajsetimi leti v Pesnici pri Mariboru in čebele so mu kmalu postale najboljše prijateljice.

Dobrega čebelarja in tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Čebelarska družina
Spodnja Kungota

CIRIL PINCOLIČ

Lepega julijskega večera se je za vedno ustavilo srce našega čebelarja Cirila.

Rojen je bil leta 1940 na Otiškem vrhu pri Ajdovcu, kmalu zatem pa ga je mama pripeljala na Krko in tu je živel in delal vse svoje življenje.

Bil je marljiv čebelar, miren in pošten, vedno pripravljen pomagati. Dolga leta je kot gasilec reševal ljudska imetja, si v upravnem odboru KS prizadeval polepšati in izboljšati življenje sokrajanov, bil strasten polhar, nadvse pa je ljubil tudi čebele.

Te njegove »sive muhe« so ga privlačile kot magnet. Ure in ure se je lahko pogovarjal o njih, ure dolgo je sedel pred ličnim čebelnjakom za domačo hišo in jih opazoval. Vse je imel vzorno urejeno, vse opravljeno pravi čas. Skupaj smo ugibali o letini, o boleznih čebel, o donosu in se udeleževali sestankov in predavanj. Bil je željan znanja in poln načrtov za prihodnost.

Ničesar več ne bo mogel storiti ne za svoje čebele ne za tovariše čebelarje. Ciril počiva blizu krajanov vasi Krka, blizu svojih »sivih muh«, med čebelarji pa zija velika praznina.

Čebelarsko društvo
Krka

V SPOMIN LOJZETU TONJI

Mineva leto dni, odkar nas je zapustil Lojze Tonja, dolgoletni član čebelarske družine v Škofji Loki.

Rodil se je leta 1907 pri Svetem Duhu v skromni delavski družini. S 14. leti je zapustil domače in odšel v Ljubljano, da bi se izučil za ključavničarja. Ker pa s svojim poklicem ni dobil zaposlitve, je leta 1924 odšel v vojaško mornariško šolo v Boko Kotorsko. Po končani šoli je ostal pri mornarici vse do kapitulacije stare Jugoslavije, med drugo svetovno vojno pa se je pridružil narodnoosvobodilni borbi. Bil je zgleden čebelar z 10–15 AŽ panji. S svojim znanjem je vedno rad pomagal mladim čebelarjem in s tem pripomogel k napredku čebelarstva v ČD Šk. Loka.

ČD Škofja Loka

OPOZORILO ČEBELARSKIM ORGANIZACIJAM

Pred zaključkom leta se na vseh ravneh pripravljajo osnutki načrtov za prihodnje koledarsko leto, zato vas opozarjamo, da v čebelarških družinah, društvi in občinskih zvezah čimprej pripravite predloge zahtevkov za sofinanciranje čebelarstva v prihodnjem letu. Pisne predloge čimprej naslovite na občinske SIS za kmetijstvo in pridelavo hrane ali na pristojne občinske upravne organe, ki so zadolženi za kmetijstvo.

V zahtevkih navedite število čebelarjev, število pridobitnih panjev, s katerimi čebelarite, vaše načrte za izobraževanje in strokovno usposabljanje čebelarjev in čebelarškega naraščaja, program zatiranja čebeljih bolezni s sofinanciranjem nakupa zdravil, predlog regresiranja nakupa matic,

krmnega sladkorja, repromateriala itd., morebitni načrt pogozdovanja oziroma zasajanja medovitega rastlinja idr. Vsako od navedenih dejavnosti realno ovrednotite in predlagajte odstotek sofinanciranja s strani občinskih organov oziroma občinskih SIS.

Tistim čebelarским organizacijam, ki delujejo na območju ene občine, niso pa združene v občinsko zvezo ali društvo, predlagamo, da se pred sestavljanjem in odpošiljanjem svojih predlogov občinskemu organu dogovorijo o enotnem vrednotenju določenih dejavnosti, in če je le mogoče, tudi o skupnem nastopu pred občinskimi organi. S takim pristopom bodo vaši predlogi odmevnejši, zato je večja verjetnost, da bodo upoštevani v osnutkih občinskih kmetijskih načrtov.

Strokovna služba ZČDS

MALI OGLASI

POCENI prodam TAM 110, 5,5 t. Jože Kolar, Vransko 117, tel.: (063) 724-025.

KNJIGO »Pčelarstvo i ekonomika pčelarenja« lahko naročite pri avtorju Branku Reliču, Stanka Paunovića 5, 22000 Sremska Mitrovica. Cena 50.000 din in poštnina velja do 31. decembra 1989. Plačilo po povzetju.

PRODAM kontejner za 36-54 panjev in kupim nadgradnjo za prevozni čebeljak TAM 5000. Tel.: (067) 76-552.

PRODAM TAM 5500 z 66 naseljenimi AŽ (10) panji skupno ali posamično. Tel.: (061) 59-609 – po 20. uri.

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarških društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, Aleš Mižigoj in inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Cena posamezne številke je 8.400 din.

Letna naročnina za nečlane: v domovini znaša 126.000 din, v tujini pa 14 USA dolarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Članarina, v katero je všteta tudi naročnina za Slovenskega čebelarja, znaša 84.000 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran – 720.000 din, pol strani – 420.000 din, četrt strani – 210.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 2.600 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636. Številka deviznega računa pri LB-GB v Ljubljani je: 50100-620-107-010-30960-943.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

MALI OGLASI

PROIZVAJAM pokrovčke za steklene kozarce (1 kg) in ročke za 3 kg medu. Naročila plačate po povzetju. Borivoj Petrović, Vinogradska 158, 11070 Novi Beograd, tel.: (011) 155-654.

PRODAM čebele na AŽ satju. Josip Lončar, Bijelovar, K. Pejnović 1, tel.: (043) 26-364.

UGODNO prodam tovornjak TAM A-3000 predelan v prevozni čebelnjak za 78 AŽ panjev. Tel.: (062) 750-051.

PRODAM kontejner za 50 AŽ panjev. Tel.: (064) 48-600.

PRODAM prikolico osebnega avtomobila s platojem, prirejeno za prevoz in postavitve 16 AŽ panjev. Fajdiga, Zg. Duplje 72, 64203 Duplje.

UGODNO prodam 6 m³ suhih lipovih desk za izdelavo panjev oziroma satnikov. Zlatko Ficko, Kočevska reka 36, tel.: (061) 800-096.

KUPIM 14 dobro ohranjenih praznih AŽ panjev. Po možnosti devetsatarjev. Sporočite ceno. Ivan Krajnc, Marezige 54, 66273 Marezige.

CENE MEDU IN ČEBELJIH DRUŽIN

V začetku septembra se je cena medu v trgovinah dvignila za cvetlični med na 130.600 din, za gozdni pa na 170.800 din. Ta podražitev je prišla že nekoliko pozno, saj se je medtem podražil sladkor, katerega cena se je septembra dvignila na 42.000 din za kilogram. Žal se odkupne cene še vedno ne gibljejo v skladu s temi podražitvami. Čebelarji se pri prodaji na domu v večini primerov držijo dogovora o ceni medu (6 do 8 DM). Nekateri pa ga še vedno prodajajo pod realno ceno proizvodnih stroškov, kar škoduje prizadevanjem ostalih čebelarjev, da bi ta žlahtni pridelek na našem tržišču pravilno vrednotili, seveda, če je med kakovosten. Septembra so čebelarji prodajali cvetlični med po 120.000 din za kilogram.

Nekateri čebelarji prodajajo tudi čebelje družine na satju, in sicer družine na 10 satih po 700.000 do 800.000 din.

»ČEBELARSKI DNEVI« SARAJEVO '89

Zveza čebelarjev Bosne in Hercegovine že šesto leto zapored v Sarajevu organizira čebelarski sejem in posvetovanje čebelarjev. Letos bo prireditelj »ČEBELARSKI DNEVI« SARAJEVO '89 od 12. do 15. oktobra 1989 v Mladinskem centru Skenderije v središču Sarajeva.

Na čebelarski razstavi bodo tudi letos sodelovali razstavljalci iz vse Jugoslavije. Razstavljalci bodo čebelarsko opremo, pribor, proizvode iz čebeljih pridelkov, literaturo, fotografije, filme itd.

Najboljšim razstavljalcem bodo v nedeljo, 15. oktobra ob 15. uri, v centru Skenderije podelili posebna priznanja. Strokovno posvetovanje se bo pričelo v soboto, 14. oktobra, ob 9. uri v centru Skenderije. Program predavanj pa je:

1. dr. Luka Kolarović: Spomladanska dela v čebelnjaku;
2. dr. Prohaska (čebelarski inštitut Praga, ČSSR): Varoa in poapnela zalega na Češkoslovaškem;
3. Poročilo o novih zdravilih za zatiranje čebeljih boleznih (Poročilo jugoslovanskih proizvajalcev zdravil);
4. Pogovori s predavatelji za okroglo mizo.

Za ogled razstave in sodelovanje na predavanjih bo moral vsak udeleženec plačati vstopnino.

Vsi razstavljalci, ki želijo sodelovati na razstavi, se morajo pisno obrniti na naslov: DOM MLADIH SKENDERIJA, Ulica Miće Sokolovića bb, Sarajevo, prijavite pa se lahko tudi po telefonu, številka (071) 35-659 ali 217-087.

ZVEZA ČEBELARJEV BIH